

Objektivní novinářinu zajistí v budoucnu hlavně média veřejné služby

Když jsme letos 15. dubna představovali v Senátu PČR naši iniciativu Svobodu médiím, řekli jsme, že v době, kdy ministr české vlády koncentruje obrovskou mediální, ekonomickou a politickou moc a kdy český tisk přechází do rukou silných zájmových a finančních skupin, je tato situace mimořádně nezdravá a nebezpečná. Také proto zástupci Svobody médiím za poslední zhruba půlrok uspořádali četné kulaté stoly k tématu vztahu demokracie a sdělovacích prostředků, aby upozornili na důležitou roli veřejnoprávních sdělovacích prostředků v budoucnu.

• David Smoljak

Zároveň jsme vyjádřili naději, že se nám podaří vytvořit alianci těch, kterým bude záležet na udržení svobodného a nezávislého mediálního prostoru v České republice. Dnes naši platformu podporují na dvě desítky významných renomovaných společenských a profesních institucí, jako jsou Hospodářská komora, Herecká asociace, Česká biskupská konference, Ekumenická rada církví, Svaz měst a obcí, Česká unie sportu, Zelený kruh, PEN klub, ARAS, FITES, Syndikát novinářů ČR, Konference rektorů a další.

Všechny uvedené instituce jsou připraveny poslat zástupce do případně nově konstituovaných rad veřejnoprávních médií a posílit tak jejich nezávislost na politické moci. V tomto případě můžeme zřejmě neskromně usoudit, že se naše iniciační úsilí setkalo s úspěšnou odezvou. Míč je teď na straně ministerstva kultury, které má přípravu nových mediálních zákonů v gesci.

Důležitou roli hraje ale též podpora odborné i laické veřejnosti, stejně jako celého politického spektra. Uspořádali jsme proto několik odborných konferencí a kulatých stolů, kde jsme se snažili nabídnout prostor pro širokou diskusi.

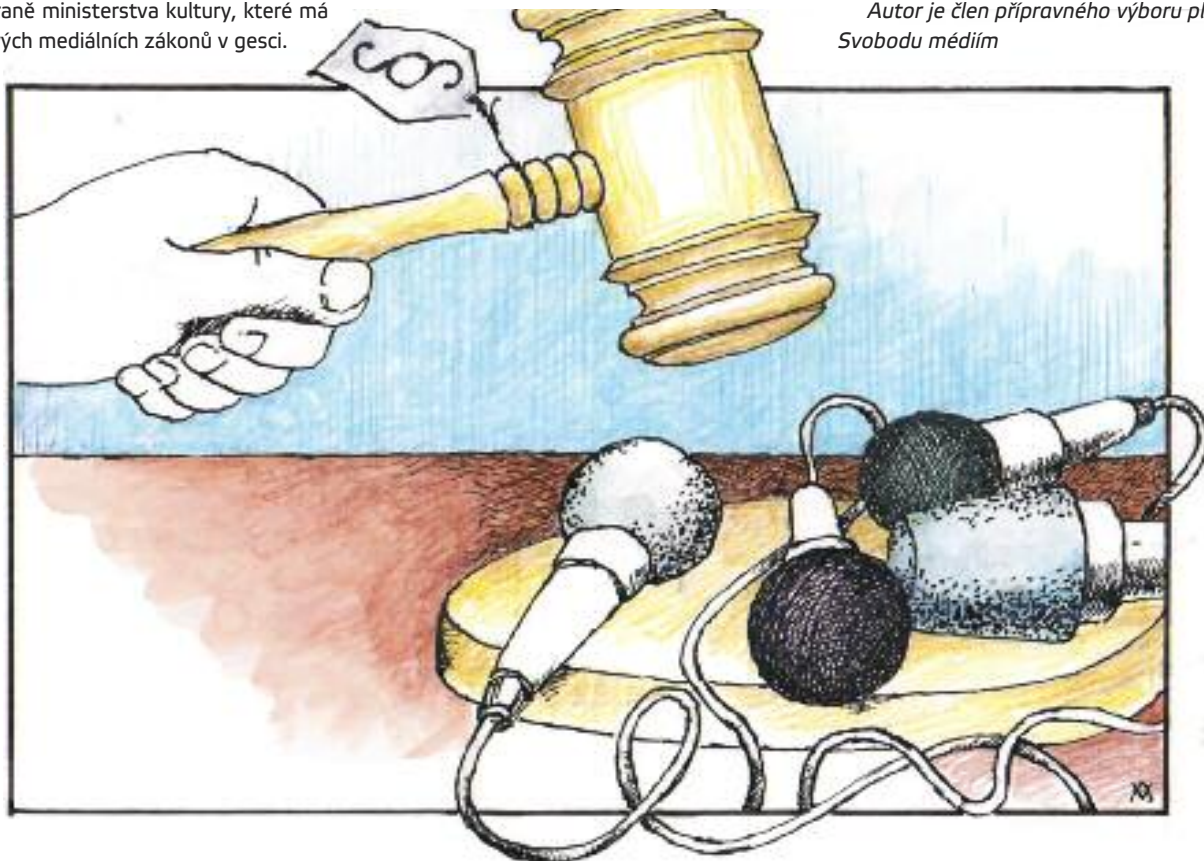
V Poslanecké sněmovně PČR jsme se aktivně účastnili debat o mediální legislativě. Dvě konference na téma oligarchizace českých médií jsme připravili v Centru současného umění DOX. Ve spolupráci s Filozofickou fakultou a iniciativou „Vraťte nám stát“ jsme v neposlední řadě uskutečnili panelovou diskusi o postupném vykojování české demokracie.

Ze všech kulatých stolů a debat vzešel jednoznačný závěr. Hlavní tíha odpovědnosti za nezávislé a objektivní informování společnosti

spočine do budoucna především na médiích veřejné služby. Elektronická komerční média se logicky orientují především na sledovanost a poslechnovost a noví vlastníci tištěných médií se příliš netají tím, že vlastnictví považují především za „bezpečnostní akvizici“, čili za prostředek k prosazování vlastních obchodních zájmů.

Jisté je třeba regulovat přílišnou koncentraci těchto vlastnických vztahů, ale klíčové je posílit nezávislost médií veřejné služby. Proto budeme i nadále podporovat odpolitizování mediálních rad a vznik stabilního modelu střednědobého i dlouhodobého financování. Televize nebo rozhlas, které by musely pravidelně chodit do parlamentu nebo do vlády v hlubokém předklonu pro finanční podporu, by se záhy proměnily v zamindrákovanou služku. A to přece nemůže být veřejný zájem občanů České republiky.

Autor je člen přípravného výboru platformy Svobodu médiím

Syndikát podpořil stáž novináře v Německu

Dvoutýdenní výměnnou stáž zorganizoval letos poprvé Syndikát novinářů ČR ve spolupráci s německými kolegy ze sdružení Deutsche Journalisten-Verband (DJV) a pražským Literárním domem. Podpořil ji rovněž stipendiem. Místem pro sbírání nových zkušeností se pro jihlavského novináře stala severoněmecká města Brémy a Bremerhaven.

● Jaroslav Paclík

B ylo 12. září kolem třetí hodiny odpoledne, když jsem přistál na brémském letišti. Na severu Německa mě čekala čtrnáctidenní stáž, která obnášela nejen návštěvu redakce deníku NordseeZeitung v Bremerhavenu, ale také zhruba desítku rozmanitých rozhovorů nebo reportáží s místními podnikateli, umělci, vědci či sportovci. Důvod, proč jsem zamířil zrovna do NordseeZeitung, byl prostý. Pro list pracuje Claudia Bollmannová, která figuruje coby můj výměnný protějšek. Sama dostala od syndikátů novinářů a Literárního domu možnost sbírat zkušenosti a zlepšit si jazykové znalosti češtiny po dobu dvou týdnů v Praze.

Žádné porady vsedě

V severoněmeckém deníku jsem mohl strávit část pracovního dne včetně porad lokální a hlavní redakce. „Tady při poradách nesedíme, děláme mítinky ve stoje. Domluvíme se tak rychleji,“ řekla mi například Claudia Bollmannová. Vzala mě na poradě, kde se debatovalo mimo jiné o tom, jak se věnovat přílivu uprchlíků.

Uprchlíci tvořili i hlavní předmět tiskové konference na brémské radnici, na kterou jsem se akreditoval. „V souvislosti s jejich přílivem vytvoříme 300 nových pracovních míst – v sociální sféře, administrativě i v rámci jednotlivých projektů,“ uvedli mimo jiné v půli září brémský starosta Carsten Sieling a jeho náměstkyně pro finance Karoline Linnertová. Kromě účasti na tiskové konferenci jsem se podíval také do brémské radnice, která patří za jednu z největších turistických atrakcí ve městě.

Jaké si to uděláš, takové to máš

Několik stáží jsem už dříve v Německu absolvoval, výhodou této v Brémách byl její systém, který lze nejlépe charakterizovat větou: „Jaké si to uděláš, takové to máš.“ Každý den jsem proto vyřázel do „terénu“ udělat jednu nebo dvě reportáže. Na severu Německa jsem se zaměřil především na hledání stop z Čech, Vysočiny či Jihlavy.

Sám jsem byl překvapen, na co všechno jsem narazil. Samozřejmě i s podporou německé kolegyně z NordseeZeitung a také Češky Libuše Černé, která v Brémách žije, organizuje mimo jiné zdejší literární festival a je ve vedení Rady pro integraci.

V jedné z budov bývalého přístavního skladu se nachází také muzeum veteránů. Jedním z exponátů je také český vůz velorex, prozradila mi Libuše Černá a na místo se vypravila se mnou. V expozici měli také jiné vzácné české auto. „Tato Praga byla vyrobena v roce 1930. Teď je na prodej za cenu okolo 20 tisíc eur,“ uvedl André Castens z centra pro automobily a mobilitu

Jaroslav Paclík z jihlavské redakce MF DNES na fotografii s kolegyní Claudií Bollmannovou

Schuppen Eins v Brémách s tím, že se automobilovým veteránům věnuje zhruba deset let. „Můj šéf je už mnoho let nadšencem do anglických vozů jako Lotus nebo Aston Martin,“ doplnil.

České fotbalové stopy v Brémách

Další české stopy jsem našel na brémském fotbalovém stadionu. Za místní bundesligový klub Werder hraje obránce Theo Gebre Selassie, odchovanec fotbalu v Jihlavě a Velkém Meziříčí. „Jak často se dostanete domů na Vysočinu?“ ptal jsem se ho mimo jiné ve zhruba čtvrt hodinovém rozhovoru. „Na Vysočinu opravdu jenom na Vánoce nebo po sezoně v červnu. Do Česka se dostanu, když hraje reprezentace. Jinak se to bohužel nevyplatí, když máme v týdnu pouze dva dny volna,“ odvětil.

Za Brémy kopala i velká německá fotbalová legenda Mirko Votava. Ten začínal s kopanou v pražské Dukle, rodina ale po roce 1968 z tehdejšího socialistického Československa emigrovala na Západ. A Mirko se stal velkou hvězdou Werderu Brémy – ať už jako hráč nebo trenér. Dodnes je v klubu aktivní, nyní jedenáctou sezónu trénuje mládež do 19 let.

Nejúžasnější reportáž

Nemohu vynechat ani přímořské město Bremerhaven, kde jsem pracoval na jedné z nejužasnějších reportáží za celou dosavadní novinářskou kariéru. V muzeu o emigraci a imigraci Deutsches Auswanderer Haus jsem se totiž přesunul jakoby v čase o 100 až 200 let nazpět, abych mohl čtenářům v Česku v textu přiblížit, za jakých podmínek se lidé před mnoha lety vy-

Přístav v Bremerhavenu patří mezi největší v Německu

dávali hledat štěstí do „nového světa“ v Americe.

Uvedená expozice stojí rozhodně za návštěvu, pokud se v Bremerhavenu ocitnete, ať už jako novináři nebo turisté. V roce 2007 se Auswanderer Haus stal Evropským muzeem roku. A i zde najdete řadu českých stop zejména v historických záznamech o pasažérech lodí plujících do Ameriky. Zjistil jsem například, že parníkem Bremen se 2. dubna 1930 vydal do Spojených států ledečský továrník Josef Goldstein.

Zaplátil si kajutu ve druhé třídě. Luxusnější první třídou tehdy cestovala známá německá herečka Marlene Dietrichová.

Ze severu Německa do Prahy

Novinářka Claudia Bollmannová z Nordsee-Zeitung byla v České republice na stáži v první polovině prosince. Věnovala se aktuálním tématům, například situaci a postoji Čechů v souvislosti s uprchlickou krizí. „Jsem ráda, že jsem

mohla čtenářům více představit Prahu,“ zhodnotila pobyt osmadvaciletá redaktorka NordseeZeitung. Novinářka umí i trochu česky, během studia totiž strávila šest měsíců na pražské Karlově univerzitě, na stáži byla rovněž v americkém New Yorku. „Věřím, že výměnné praxe budou pokračovat i v příštích letech. Jde nejen o sbírání nových novinářských zkušeností, ale i o zlepšení jazykových znalostí a navázání nových kontaktů,“ uzavřela.

Debata o sborníku Květy jara – plody podzimu

Masarykova demokratická akademie, ideový think-tank sociální demokracie, uspořádala 12. listopadu panelovou diskusi o českých médiích mezi 17. listopady 1989 a 1968. Debata se týkala sborníku 68 – 89: Květy jara – plody podzimu, který syndikát novinářů finančně podpořil.

Akce se kromě moderátorů z Masarykovy demokratické akademie účastnil mluvčí Klubu novinářů pražského jara Jindřich Beránek, předseda syndikátu Adam Černý, politolog Zdeněk Zbořil a Jarmila Lakosilová, která měla na starosti anketní část publikace.

Jindřich Beránek v úvodním slově shrnul nejen důvody pro vydání sborníku, ale také polemiku, která se v ediční radě vedla nad některými jeho pasážemi. Adam Černý následně uvedl, že se podařilo do jedné knihy šikovně umístit autentické texty, reflexy doby i anketu. „Jsem rád, že syndikát novinářů mohl usílit autorů finančně podpořit,“ řekl.

Jarmila Lakosilová objasnila další podrobnosti týkající se ankety, která tvořila třetí část

publikace. „Oslovili jsme osmdesát osobností. Snažili jsme se vybrat známé a respektované lidi. Odpovědělo jich 68, což je 85procentní úspěšnost,“ řekla a dodala, že odpovědi přišly v rozsahu od jednoho slova až po celou stránku. Slova se ujal i politolog Zdeněk Zbořil, aby rozebral širší historické a filozofické souvislosti vážící se k roku 1968, zejména pak roli studentů při těchto přelomových událostech.

Panelovou diskusi, která trvala více než dvě hodiny, završila krátká pozvánka na další podobné akce z úst tajemníka Masarykovy demokratické akademie Patrika Eichlera i jeho krátké zamyšlení nad důležitostí nezávislých sdělovacích prostředků v současnosti.

red

Kresba Aleš Vyjádák

Cenu Senior roku 2015 získala naše dlouholetá členka

Ocenění Senior roku, které uděluje nadace Charty 77, letos získala publicistka, překladatelka a dlouholetá členka Syndikátu novinářů jižní Moravy Erika Bezdíčková. Ocenění převzala 1. října v Divadle v Dlouhé, kde se slavnostní ceremonie konala. Smyslem ceny je podpořit starší lidi a zdůraznit jejich výjimečné počiny a práci. Životní příběh Eriky Bezdíčkové bezesbytku naplňuje její životní motto „Musí se bojovat a doufat“.

● Jana Čipáková

Erika Bezdíčková se narodila v Žilině do poměrně zámožné židovské rodiny. První roky vzdělávání v životě budoucí novinářky ukončily události související se začátkem druhé světové války, zejména pak se vznikem Slovenského štátu. Zásadní zlom v životě mladé dívky znamenal také rok 1944, kdy nacisté celou rodinu odveleli do koncentračního tábora Osvětim-Březinka. Tam viděla tehdy třináctiletá Erika rodiče naposledy.

Ve válečném chaosu se Erice Bezdíčkové podařilo uprchnout z pochodu smrti a po mnoha útrapách vrátit do rodného města. Rodinu a domov zde už ale nenašla – otec a matka zahynuli v Osvětimi a v bytě žili cizí lidé. Erika se ve snaze najít rodiče protloukala absolutně bez peněz Evropou a postupně získávala vzdělání. Jistotu profese a růstu v povolání jí přineslo místo rozhlasové redaktorky. Do novinářiny ji zasvětila mi-

mo jiné taková osobnost, jakou byl Ota Pavel.

Do života Eriky Bezdíčkové zasáhla v 50. letech minulého století i doba politických procesů, které měly antisemitský akcent. Manžel totiž pracoval na ministerstvu obrany a s jeho postavením se manželství s židovkou neslučovalo. Vztah proto skončil rozvodem a odloučením Eriky a syna, jehož si manžel odvedl.

Pokud jde o profesní dráhu Eriky Bezdíčkové v této době, psala pro odborný technický tisk. Jazykového vybavení novinářky využilo též tiskové středisko Brněnských veletrhů. V roce 1968 ale přišla o práci, protože nesouhlasila s okupací vojsky Varšavské smlouvy a údajně šířila sionistickou ideologii. Uplatnění našla poté nakonec také díky přátelům ve Vědeckotechnické společnosti.

Po roce 1989 Erika Bezdíčková redakčně zajišťovala reprezentační časopis BVV a překlá-

dala knihy. Trvalo mnoho let, než se odhodlala zveřejnit svůj tragický osud spojený s holocaustem. Události popsala v knize Moje dlouhé mlčení (publikaci vydalo v roce 2010 Kartuziánské nakladatelství v Brně). Kniha měla velký ohlas nejen v tuzemsku, ale také v zahraničí a dočkala se několika dotisků.

V současnosti se novinářka intenzivně věnuje přednáškové činnosti, zejména mezi mládeží. Neúnavně také seznamuje veřejnost se zkušenostmi s holocaustem a varuje před každým despotickým režimem. Její přednášky jsou doma i v cizině vždy hojně navštěvovány, protože Erika Bezdíčková disponuje vynikajícími prezentačními schopnostmi. Síla, díky níž členka jihomoravského syndikátu přežila osvětimské peklo, a hodnoty, pro které si zachovala smysl života, inspirovaly Olgu Sommerovou k natočení dokumentu o Erice Bezdíčkové.

Diskuse kolem Charty BBC běží naplno Britský vzor veřejnoprávních stanic stojí na rozcestí

„Nechceme systém, který nás dusí, který nám říká, jak máme pracovat, namísto toho, aby nám říkal, co máme dělat. Nechceme systém, který nás zmrazí do aspiku tak, že nebudeme moci reagovat na budoucí výzvy, nebo který nám říká, že naše služby by se měly plánovat podle vysílacích schémat našich konkurentů, nikoli podle potřeb našich diváků.“ Tato slova pronesl v listopadu generální ředitel BBC Tony Hall v souvislosti s diskusí kolem budoucí podoby Charty BBC, dokumentu, který má na fungování veřejnoprávní stanice zásadní vliv.

● Milan Šmíd

Charta je ústavním dokumentem, který zřizuje instituci vysílání veřejné služby ve Velké Británii a stanovuje její základní úkoly, jež pak pro BBC následně specifikuje rámcová Dohoda s vládou. Královská Charta, doslova Royal Charter, je dokument, který vydává královna, ovšem její text připravuje vláda ve spolupráci s parlamentem. Od vzniku BBC jako veřejné korporace v lednu 1927 se stanice řídila osmi Chartami, jejichž platnost se pohybovala od pěti do patnácti let. Platnost té poslední, vyprší koncem příštího roku, a právě podoba té příští Charty je dnes ve Velké Británii předmětem živé veřejné diskuse.

Diskusí oficiálně odstartoval tzv. Green Paper (Zelená kniha), podklad k veřejné konzultaci o Chartě BBC, který ministerstvo zveřejnilo 16. července s tím, že kdokoli se k tomuto dokumentu mohl do 8. října vyjádřit.

Úkoly BBC

Dokument rozděluje problematiku do čtyř tematických okruhů: poslání a účel BBC, rozsah a zaměření činnosti BBC, její financování a její řízení. Obecně se ví, že současná vláda konzervativců Davida Camerona není žádným velkým příznivcem BBC, na jejíž adresu v Zelené knize padají četné kritické poznámky. Vládní pohled na uvedená témata pak doplňuje devatenáct otevřených otázek.

Například, zda šest veřejných účelů stanovených předchozí Chartou by se nemělo změnit a upravit tak, aby bylo jasnější, jak a čím by se měly konkrétně naplňovat. Připomeňme si, že jde o tyto úkoly BBC: podporovat občanský život a občanskou společnost, podporovat vzdělání a výuku, podněcovat kreativitu a kulturní rozmanitost, reprezentovat Velkou Británii, její národy, regiony a komunity, přibližovat Británii světu a svět Velké Británii a zpřístupňovat veřejnosti výhody nových komunikačních technologií a služeb.

Další dotaz mívá k problému, jakým způsobem by se měla BBC v budoucnu financovat vzhledem k tomu, že vybírání poplatku na základě vlastnictví televizního přijímače je v podmínkách digitálních médií stále častějším předmětem kritiky. Vládní dokument také klade otázky nad službami BBC, které jsou podle jeho názoru až příliš rozsáhlé a v některých oblastech se překrývají se službami poskytovanými komerčním sektorem.

Zatímco před dvaceti lety provozovala BBC

dva televizní programy a pět celostátních rozhlasových stanic, dnes má devět televizních programů. Počet celostátních rádií se zdvojnásobil na deset, včetně regionálních stanic tak BBC nabízí 57 rozhlasových programů. Zpravodajský portál BBC na webu navštíví až 25 milionů uživatelů týdně. Právě těmito produkty financovanými z veřejných prostředků a poskytovanými zdarma prý BBC nepříznivě ovlivňuje celkový mediální trh.

Zelená kniha vyslovuje pochyby též nad tím, zda se vedení BBC až příliš nezaměřuje na procenta sledovanosti, když kopíruje formáty komerčních televizí. Zatímco proti tančení s hvězdami není námitek, protože vzniklo v BBC, pěvecká soutěž Voice, kterou BBC koupila od společnosti Endemol, je ministerskému dokumentu trnem v oku. Výhradám se nevyhnul ani řídicí orgán Trust, který před deseti lety nahradil Radu guvernérů. Ke zvážení vláda předkládá tři varianty: buď zrefinovat Trust, nebo vytvořit zvláštního externího regulátora pro BBC, nebo – což by vyhovovalo současné vládě asi nejvíce – přenést regulační povinnosti na současný telekomunikační regulátor Ofcom.

Když 8. října vypršel termín podávání připomínek ke konzultacím, zveřejnila BBC vlastní dokument s odpověďmi na položené otázky. Už název dokumentu odvozený od iniciál BBC (British, Bold, Creative, tj. britský, odvážný, tvůrčí) naznačil, že lidé z BBC jsou připraveni se bránit. Na jedné straně BBC uznává, že mediální krajina se změnila, a proto se Charta musí upravit, na straně druhé nesouhlasí s tím, že by rozšiřování služeb BBC mělo nepříznivé dopady na mediální trh. Spíše naopak. BBC přispěla k úspěšnému přechodu na digitální vysílání, služba iPlayer pomohla zpopularizovat služby na vyžádání, z nichž mnohé jsou dnes placené. V pozadí všech odpovědí BBC na položené otázky je myšlenka vyjádřená již v úvodu dokumentu: současný model je třeba posílit, nikoli oslabit.

BBC argumentuje mezinárodními studiemi, podle nichž tam, kde je kvalitní veřejnoprávní televize, roste úroveň i jejích soukromých kon-

kurentů. Nehledě na to, že silný veřejnoprávní sektor přispívá k prosperitě mediálního trhu, zaměstnanosti a k podpoře národní audiovizuální kultury.

Vedení BBC se dnes cítí nejvíce ohroženo právě v ekonomické oblasti. Už v roce 2010, po prvním vítězství konzervativců ve volbách, přišla vláda – na pozadí tehdejší finanční krize – s úspornými opatřeními, když chtěla přestat platit BBC náhradu za ušlé televizní poplatky, které ze zákona nemusí platit senioři. Po složitém jednání tenkrát došlo ke kompromisu, podle něhož stát i nadále doplácet BBC poplatky za osoby starší 75 let výměnou za to, že BBC plně převzala financování BBC World Service, monitoringu a velšského programu S4C.

Když si letos v květnu konzervativci vítězství ve volbách zopakovali a získali v parlamentu většinu, při níž se už o vládu nemusí dělit s liberály, přišla další rána. Ministr financí prosadil návrh, který před pěti lety neuspěl. Podle něj z britského státního rozpočtu postupně vymizí částka, kterou vláda posílala do BBC za senioři, což bude znamenat výpadek kolem půl miliardy liber ročně.

Překvapivý a neobvyklý byl způsob, jakým toto rozhodnutí padlo. BBC byla postavena před hotovou věc, aniž se s ní – podobně jako před pěti lety – vedla jakákoliv diskuse. V tomto bodě se projevilo slabé místo konceptu nezávislosti BBC. Na jedné straně je na vládě zcela nezávislá, od její činnosti vláda nemůže a nesmí zasahovat, neboť hlavním orgánem, který by měl hájit zájmy veřejnosti a nezávislost BBC, je Trust řídicí se Chartou a Dohodou. Na straně druhé vláda může vytvářet takové systémové a ekonomické podmínky, kromě jiného i formulováním nové Charty, které BBC mohou posílit, nebo oslabit. Že se do takových rozhodnutí občas promítají i politické postoje, netřeba pochybovat.

Také proto dnes ředitel Tony Hall vede kampaň na obranu BBC ve jménu zachování její nezávislosti na vládě, politice a politikách. Například žádá, aby se platnost budoucí Charty nezkracovala; navrhuje, aby její období bylo jedenáctileté, čímž by se vyhnulo souběhu s pětiletým volebním cyklem. Obava ze současné situace, v níž konzervativci mají v parlamentu většinu, se promítla také do požadavku Tonyho Halla, aby všechna rozhodnutí přijímaná ve věci BBC musela schválit v parlamentu dvoutřetinová většina.

Z vládou navrhovaných možností, jak získávat finance, BBC preferuje německý model, tj. solidární poplatek na veřejnou službu by měla platit každá domácnost bez rozdílu. A jestliže vláda měla výhrady ke složitému způsobu organizace a činnosti řídicího a dohlížejícího orgánu Trust (62 zaměstnanců, náklady 10 milionů liber ročně), Tony Hall by raději volil nezávislou komisi pro vysílání veřejné služby (PSBC – Public Service Broadcasting Commission), než podřízení Ofcomu, který se stará více o byznys než o kulturu.

BBC při své obraně využívá silný argument – podporu veřejnosti a oblibu jejích programů. Také proto žádá Tony Hall, aby každé rozhodování bralo v úvahu také názory těch, kterým BBC slouží, tedy plátcům poplatku. V rámci veřejné konzultace Zelené knihy došlo v průběhu tří měsíců od července do října na ministerstvo 192 tisíc připomínek. Ministerstvo sice tvrdí, že zhruba třetina z nich pochází od občanských ak-

tivistů nátlakové skupiny 38stupňů (38 degrees – úhlový stupeň, při němž se sněhové vločky začínají spojovat do laviny), nicméně vytvořilo odborný panel, který bude všechny připomínky vyhodnocovat a zpracovávat do dalšího dokumentu Bílé knihy, která se stane podkladem pro závěrečnou legislativní práci na nové Královské Chartě.

Jak současně potýkání Cameronovy vlády s vedením BBC ve věci nové Královské Charty dopadne, ukáže příští rok. Něco naznačí výsledky veřejné konzultace, slovo dostanou i obě komory parlamentu prostřednictvím příslušných výborů. Neměly by však vzniknout dojem, že odlišné názory vlády a BBC na novou Chartu mají charakter zásadního sporu o vysílání veřejné služby. Nikdo nezpochybňuje oprávněnost existence BBC, prospěšnost jejích služeb, jakož i nezbytnost hradit její činnost z veřejných prostředků, i když se zatím stále neví, jak se budou získávat a vybírat.

Kresba Aleš Vyjídek

Přehledka rozhlasových dokumentů

V prvním listopadovém týdnu se sjeli do Koutů u Ledče nad Sázavou rozhlasoví dokumentaristé, redaktori, teoretici, studenti a další, které zajímají reálné lidské osudy a příběhy vyprávěné prostřednictvím rozhlasového éteru. Poslouchalo se, diskutovalo a také hodnotilo. Ostatně přesně to je mottem přehledky rozhlasové publicistiky REPORT 2015, jejíž XXIV. ročník uspořádalo Sdružení pro rozhlasovou tvorbu s podporou Syndikátu novinářů ČR.

● Michal Bureš

Akce se zúčastnili tvůrci z Prahy, Brna, Plzně, Olomouce, Ostravy a dalších měst společně s partnery (Ministerstvem kultury ČR, Syndikátem novinářů ČR, Nadací Český literární fond, Českým rozhlasem a Radioservisem).

Patří se krátce připomenout, že Sdružení pro rozhlasovou tvorbu navázalo v roce 1991 svou činností na Svaz rozhlasových tvůrců. Mezi zakladatele patřili režiséri Josef Henke a Jiří Hraše, literární redaktor Jan Halas a dokumentarista Zdeněk Bouček.

Cílem tohoto zapsaného spolku je zvelebovat a kultivovat rozhlasové žánry, spojovat lidi, kteří je vytvářejí, a přivádět do tohoto prostředí nové zájemce o tvorbu. Ti letos přijeli z pražské

VOŠ Jaroslava Ježka, z brněnské JAMU a z Radia Proglas. Zájem byl nebývalý, témata neotřelá, pořady pozoruhodné, až hvězdné.

Absolutním vítězem se stal Lubomír Smatana s reportáží Sedm vajec v Bratislavě, v níž mistrnou zkratkou představuje Vladimíra Červeně, který roku 1987 při prvomájových oslavách zasypal tribunu s komunisty vejci. Druhé místo patří Tomáši Černému za opus Karel Čapek pohromou stížený. Ten pojednává o Zdeňku Vackovi, milovníku veteránů a literárních cestopisů. Třetí místo obsadila Dagmar Misařová s pořadem Nejsem žádná matka Tereza. V dokumentaristické kategorii zvítězil Dominik Mačas s hrabalovským portrétem dělníka, básníka a výtvarníka Pavla Štýbra nazvaným Dobyvatel

ztracené krásy. Druhá byla Tereza Reková s pábitelskou férií V zajetí filmu a třetí místo patří Lence Svobodové mapující neveselou kauzu s povzbudivým koncem Mámy z Jířetína. Potěšitelné je, že se prosazují nové způsoby kompozice, vnitřní propracovanost, technická kvalita a že panuje tematická pestrost.

Pro rok 2016 připravuje Sdružení pro rozhlasovou tvorbu červnovou přehledku slovesných žánrů BILANCE, další ročník RERORTu a semináře. Aktuálně rovněž vydává (po loňském úspěšném titulu novináře Davida Vaughana Slyšte můj hlas) publikaci Básně a místa, která vznikla ve spolupráci s Ústavem české literatury a komparistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Zlínský syndikát spustil nové webové stránky

Klub novinářů Zlínského kraje má zajímavou novinku. Webové stránky, které jsou funkční od září, slouží pro předávání informací o činnosti spolku směrem k novinářům a veřejnosti.

Hlavní účel nových webových stránek Klubu novinářů Zlínského kraje přiblížila jeho předsedkyně Jana Bubeníková: „Rádi bychom zveřejňovali příspěvky především členů Syndikátu novinářů ČR, kterým nabízíme možnost podělit se s kolegy i veřejností o postřehy, poznámky, vzpomínky i prožitky. Mají možnost prezentovat zprávy z akcí, jichž se zúčastní. Vždyť mnozí z nich, i když nejsou již

aktivně píšící, psát nezapomněli a jistě nám budou mít ještě co sdělit,“ řekla Jana Bubeníková.

Členové klubu mají k dispozici veškeré rubriky dostupné na webových stránkách. „Dopisovatelská činnost je zatím spíše sporadická, snad i proto, že se našim členům ještě webovky tak říkajíc nedostaly pod kůži, ale věřím, že se to časem změní. První příspěvky jsme už zveřejnili a jsem přesvědčena, že se k autorům poz-

ději přidají i další,“ dodává Jana Bubeníková.

Stránky obsahují i aktuální informace z oblastí politického i společenského dění, kultury a sportu. „Nechceme v žádném případě suplovat zpravodajské servery, ale když už stránky vydáváme, tak se snažíme je alespoň denně v rámci našich možností plnit aktualitami,“ uzavřela předsedkyně Bubeníková.

Šéfredaktor časopisu LUI: Češi už nemají z homosexuálů strach

LUI znamená ve francouzštině on. V České republice jde o jediný časopis, který se orientuje na homosexuální muže. Obsah vytvářejí půl na půl muži se ženami. Není jednoduché se prosadit s takto úzce orientovaným médiem, prodejnost se pohybuje v lepším případě kolem 30 % při vydaném nákladu přesahujícím pět tisíc kusů. Mediažurnál vyzpovídal Jakuba Starého, který časopis LUI vede už sedmým rokem. List vešel v minulosti ve známost kontroverzním rozhovorem s Mirkem Topolánkem, jehož uveřejnění zafungovalo v tehdy rozbourané české politice jako pomyslná poslední kapka a stálo politika premiérské křeslo.

● Martin Melichar

V jakém vztahu jsou v České republice média a menšiny?

Situace se v posledních letech hodně změnila. Pokud se budeme bavit o LGBT komunitě, média dříve zobrazovala homosexuály a lesby stereotypně, skoro jako karikatury. V běžně přijímané mediální představě před pěti až deseti lety byl gay vykroucený růžový chlap, který se zajímá o módu, Madonnu, je hloupý a okatě dává najevo svou sexuální orientaci. Lidé pracující v médiích tak chtěli, aby cílová skupina bezpečně poznala, že jde o homosexuála. V poslední době se situace mění, velkou roli hrají kromě časopisu LUI třeba projekty typu Prague Pride a občanská sdružení, která se na LGBT komunitu orientují. Aktivně se podílejí na tom, aby byla komunita vnímána v celé své šíři a barevnosti. Důležitou roli hrají také známé osobnosti, které homosexuální orientaci přiznají. Přesto ale narážíme na to, že mnoho veřejně známých lidí orientaci nepřiznává, protože se obává, aby je společnost neoznačovala za karikatury.

Když zhodnotíte vývoj v České republice za posledních 25 let, kam se Češi posunuli v přístupu k LGBT komunitě?

Ztratili jsme strach, který pramenil z neznalosti. Veřejnost LGBT komunitu neznala, nevěděla, s kým si ji má spojovat. Dnes zjišťuje, že jde o normální lidi s běžnými problémy a stejnými starostmi, jaké má ona sama. Mluvím hlavně o velkoměstech, na vesnicích stále pozorujeme velmi konzervativní přístup. Ale vztah velkoměsta a venkova v kontextu sexuální orientace je ve všech zemích víceméně podobný, není to tedy jen problém České republiky. Velkoměsto bude vždy poskytovat anonymitu a větší prostor pro vyjádření, na vesnici jsou vztahy více rodinné a tradiční.

Aktuálně jsou velkým tématem uprchlíci. Jak česká média zvládají svou roli informovat o tématu objektivně?

V prvé řadě si myslím, že objektivní žurnalistika neexistuje. Můžete mít sebeobjektivnějšího redaktora, ale vždy do článku vkládá kus subjektivního postoje, ať chce nebo nechce. Druhou věcí je, že česká společnost je silně polarizovaná na dva tábory, na tzv. sluníčkáře a extrémisty. Podle mého názoru chybí v českých médiích sjednocující střední proud, který by se o objektivitu v této problematice snažil. Vyhrocená situace je definována právě těmito dvěma extrémami.

Časopis LUI se věnuje hlavně lifestylu. Kdybyste ale řídil politický list, dával byste prostor představitelům extrémních politických uskupení, například prostřednictvím rozhovorů?

V redakci LUI nyní zvažujeme, že bychom se v dalším čísle věnovali islámu právě přes různé rozhovory. Pokusili bychom se o střet zmiňovaných stran, ale nechceme dávat větší prostor jedné nebo druhé straně. Chceme čtenářům nastínit, jak ti lidé uvažují, čtenáři si musejí udělat vlastní názor na základě protívahy. Třeba v aktuálním vydání jsme dělali rozhovor s Romanem Jochem, což je jeden nejtvrdších konzervativců v ČR. Dopadlo to bezvadně.

Můžete oslovením lidí typu Roman Joch zvrátit nebo případně ovlivnit jejich názory?

Rozumnou diskusí jde úplně všechno. U Romana Jocha jsem předpokládal, že nám bude říkat samé nenávisné věci, nakonec uznal i věci, které si před lety nemyslel. Nevím, ale zda jde o vliv samotného rozhovoru, nebo jestli prošel jistým procesem uvědomění.

Tradiční mediální platformy, kam se řadí rozhlas a televize, se příliš LGBT komunitě nevěnují, čím si to vysvětlujete?

Například Česká televize se tomuto tématu relativně věnuje. Referuje o akcích jako je Prague Pride, funguje i jako mediální partner. Nejde o to, že by připravili koncepci ušitou na míru LGBT komunitě. Ve vysílání se tak sice objevil například pořad Q, ale běžel v pátek v noci, takže cílovou skupinu tvořily ženy ve věku nad 50 let. Pokud chcete dělat v médiích projekt pro gaye, musíte se řídit tím, co zajímá většinu, jinak nemáte šanci uspět. U soukromých médií jde pak o obchodní stránku věci. Může to být strach z prodeje inzerce a pochybnost o velikosti trhu. Česká republika sama o sobě je malý trh. Pokud se v rámci něj zaměříte na menšiny, tak to výdělečné nebude.

Jak se žije gayům v České republice?

Skvěle. Podle mého názoru udělala Česká republika během krátké doby obrovský posun. V otázce přijetí LGBT komunity jsme se dostali na úroveň mnoha západních států za zhruba deset let, jím samotným to trvalo

Foto Danny Worm

třeba čtyřicet nebo padesát let. Primárně je to zdejší malým vlivem církve, lidem je to zkrátka tak trochu jedno. V životě jsem tu nezažil žádný slovní nebo fyzický útok.

LUI u nás vychází na papíře od roku 2009, ze začátku cílil hlavně na mladší čtenáře, letos na jaře ale trochu změnil cílovou skupinu a začal se orientovat na homosexuály ve věku nad třicet let. Co stojí za tímto rozhodnutím?

Spíše bych to pojmenoval tak, že čtenáři s námi zestárlí. Když jsem začal, bylo mi 24 let, dneska jsem o 7 let starší a naši čtenáři jsou na tom podobně.

Jaká témata zajímají čtenáře LUI nejvíce?

Naši cílovou skupinu hodně zajímá móda, trendy, cestování, rozhovory a kratší aktuality ze světa kultury.

Co se týče inzerce v LUI, tak bývá v souvislosti s homosexuály hodně používán výraz DINK. Popište, o co jde a jaké firmy u vás nejčastěji inzerují?

Jde o zkratku mezinárodně používaného pojmu, který se užívá v sou-

vislosti s označením homosexuálů – „Double Income No Kids“ („dvojitý příjem, žádné děti“). Nicméně do této skupiny nespádají jen homosexuálové, ale třeba i bezdětné páry. Co se týče našich inzerentů, tak už máme za tu dobu poměrně stálou skladbu, jedná se hlavně o firmy z oblasti módy, kosmetiky, péče o zevnějšek, estetické kliniky či automobilky.

O časopisu LUI bylo hodně slyšet v souvislosti s rezignací tehdejšího premiéra Mirka Topolánka v roce 2010. Rozhovor pro LUI byl zřejmě poslední tečkou za jeho politickou kariérou. Nelichotivě se vyjadřoval o církvi, homosexuálech a politických oponentech. Přesto jste se ho tehdy zastal, jak to přesně bylo?

Pan Topolánek podle mě neřekl nic hrozného, pouze to řekl značně neomaleně. To, co se objevilo v médiích, byla silná manipulace a vytržení informací, které řekl, z kontextu. Následně to bylo použito k tomu, aby byl sesazen. Podle mě to byl politický puč. Já byl v průběhu zmiňovaného rozhovoru rád, že k nám byl otevřený a upřímný. Na rovinu řekl, co si myslí, a proto jsem se ho následně zastal. Celý problém vznikl ve chvíli, kdy jsme najali člověka, který měl z rozhovoru natočit video, ale následně byly tyto materiály prodány do bulváru.

Konec prezidentského kandidáta v Peru Případ vraždy novináře zabránil politikovi v cestě k moci

Téměř třicet let starý případ vraždy peruánského novináře Huga Bustíose by mohl klidně posloužit jako námět na hollywoodský politický thriller. Muž, který smrt válečného korespondenta magazínu Caretas naplánoval, generál Daniel Urresti Elera, totiž ještě nedávno usiloval o to, aby se v roce 2016 stal prezidentem Peru. Neměl přitom vůbec špatné vyhlídky: vládnoucí Národní strana současného prezidenta Ollanta Humaly chtěla nominovat bývalého ministra vnitra jako prezidentského kandidáta.

● Jaroslav Veis

Od záměru nakonec ustoupila, avšak teprve po velkém tlaku veřejnosti a médií. Příběh popisuje na webových stránkách Výbor na ochranu novinářů (Committee to Protect Journalists), nezávislá nezisková organizace se sídlem v New Yorku, prosazující celosvětově svobodu médií.

Vraťme se nejprve 27 let nazpět, na konec listopadu roku 1988. Po malé andské silnici poblíž města Huanta přijíždí motocykl se dvěma reportéry týdeníku Caretas. Jedním z nich je osmatřicetiletý Hugo Bustíos, který už několik let pro časopis mapuje porušování lidských práv v regionu. Bustíos stojí rovněž v čele místní pobočky Národního sdružení novinářů.

Zpoza chatrče z vepřovicových cihel se ozve několik výstřelů. Motocykl padá, oba muži jsou zraněni. Jednomu se podaří kličkováním uniknout do stráně, Bustíos zůstává ležet na zemi. Pak ho zasáhne a roztrhává granát, hzený zpoza chatrče mužem v uniformě peruánské armády.

Místo poblíž města Huanta, kde přišel novinář o život, dnes označuje jen nevelký zelený kříž. Chatrč se už proměnila v ruiny a na silnici se už nestřílí jako v osmdesátých a devadesátých letech, kdy za vlády prezidenta Alberta Fujimora v Peru probíhal konflikt mezi maoisty z organizace Světla stezka i dalšími povstaleckými skupinami a vojenskou vládou, vyznačující se na obou stranách velkou krutostí.

Zejména obyvatelé venkova, kde byla guerrilla neaktivnější, se často ocitali v naprosto bezvýhodné situaci: nejprve jim rebelové ze Světla stezky pod hrozbou smrti sebrali potraviny i další zásoby, často se v jejich domech i svévolně ubytovali – a vzápětí je vládní vojáci obvinili z podpory vzbouřenců.

Kresba Aleš Vyjáček

Násilí, únosy a vraždy byly každodenní realitou. Pozornost celého světa vyvolalo v roce 1996 víc než sto dnů trvajících obsazení japonské ambasády v Limě povstalci ze skupiny Tupaca Amaura, které ukončil až útok protiteroristických jednotek. Mezi několika stovkami rukojmích byl i český diplomat Lubomír Hladík. Za dvacet let trvání konfliktu mezi povstalci a armádou (1980 až 2000) bylo zavražděno nebo zmizelo na 70 tisíc lidí.

Odvážný novinář Bustíos

Právě tento konflikt a jeho krutost udělal z Bustíose žurnalistu. Původně měl se životem jiné úmysly. Po studiích práv na univerzitě v Ayacucho, (mimočodem, na téže škole jistý čas učil filozofii i zakladatel Světla stezky Abimael Guzmán) se vrátil do rodného města Huanta, oženil se a začal tu obchodovat s červcem nopálovým, hmyzem, který produkuje populární červené barvivo na textil. Na cestách za obchodem se však stále častěji setkával s rolníky, které armáda trestala za údajnou podporu teroristů. Čas od času některý z nich jednoduše beze stopy zmizel.

Bustíos se nejprve pokoušel poskytovat příbuzným obětí právní pomoc. V roce 1984 byl však zatčen, řadu dnů vyslýchán a mučen a s mnoha dalšími politickými vězni zadržován na fotbalovém stadiónu. Propustili ho, aniž vysvětlili, čeho se měl dopustit.

Odjel do Limy, kde se setkal s redaktoři magazínu *Caretas*, kteří právě hledali zpravodaje z Huanty. Domů se vrátil s odhodláním přispět objektivním zpravodajstvím k ukončení zneužívání moci i teroru v oblasti. Psal, fotografoval masové hroby i zmučená těla obětí. Nepsal jednostranně jen o zločinech spáchaných armádou, stejně objektivně referoval i o krutosti povstalců. Vojáci však dospěli k závěru, že patří ke spojencům Zářící stezky. Zabit byl paradoxně na cestě za reportáží, jejímž tématem byla smrt matky se synem, kteří měli být zabití právě členy Světlé stezky.

Novináři z *Caretas* se za svého reportéra rázně postavili. Případ okamžitě zveřejnili, včetně výpovědí očitých svědků, kteří vrahy identifikovali. Jeden z nich, který přesně popsal střelbu ze zálohy i Bustiosovu smrt granátem, byl navíc vzápětí sám zavražděn.

Tehdejší peruánský prezident Alberto Fujimoro měl v zahraničí rozporuplnou pověst. Část veřejnosti oceňovala jeho ekonomické zásahy a rozhodnost, s níž se postavil guerillovým jednotkám Světlé stezky i dalším povstaleckým skupinám. Zároveň však svět odsuzoval krutost jeho režimu, míru moci, kterou přenechával armádě a zejména jeho jen málo skrývanou zkorumpovanost, která nakonec vedla i k jeho pádu.

Dostat během jeho vlády nějakého vojáka či důstojníka před soud za porušování lidských práv však bylo prakticky nemožné. Jejich zločiny byly předávány k vyšetření vojenským tribunálům, které neměly na hledání pravdy, natož vynesení rozsudku zájem. Navíc v roce 1995 vstoupil v platnost zvláštní zákon, který amnestoval všechny případy porušování lidských práv v předchozích patnácti letech.

Posun v peruánské společnosti

Bustiosova smrt vyvolala rozruch nejen v Peru, ale i v zahraničí. Představitelé Výboru na ochranu novinářů, Human Rights Watch a Centra pro spravedlnost a mezinárodní právo (CEJIL) případ předložili tzv. Meziamerickému výboru pro lidská práva, který v roce 1997 dospěl k závěru, že za Bustiosovu vraždu je odpovědný stát Peru.

Stejně jako většina případů, v nichž šlo o porušování lidských práv, i tato kauza několikrát putovala mezi vojenskými i civilními soudy, a zdálo se, že vyšumí do ztracena. Když však v roce 2000 prezident Fujimori rezignoval, zrušil Nejvyšší soud v rámci návratu k demokracii amnestijní zákon a znovu tak otevřel na dvě stě nejbrutálnějších případů porušení lidských práv, včetně vraždy Huga Bustiose.

V roce 2007 pak civilní soud rozhodl, že za osnování Bustiosovy smrti je odpovědný velitel vojenské základny v Huantě spolu s dalším důstojníkem a rozsudek potvrdil i Nejvyšší soud. Oba byli odsouzeni k mnohaletým trestům (byť byli pro vzorné chování po čtyřech letech propuštěni) a zdálo se, že případ je u konce. Jenže v roce 2011 přišel nový zvrat. Jeden z odsouzených důstojníků označil za toho, kdo vraždu naplánoval, Daniela Urrestiho, který byl v roce 1988 šéfem zpravodajství na vojenské základně Huanta.

Daniel Urresti Elera

Daniel Urresti v té době už dávno nebyl jedním z mnoha důstojníků peruánské armády. Jeho vojenská a potom politická kariéra stoupala strmě vzhůru. Armádu opustil v hodnosti generála a začal pracovat v administrativě prezidenta Ollanta Humaly, patřil dokonce mezi jeho přátele. Byl rázný, budoval si pověst bojovníka s korupcí a uměl pracovat s médii, prakticky nemizel z televizní obrazovky, figuroval v čele žebříčků popularity politiků.

Veškerá obvinění samozřejmě odmítal a bagatelizoval. Tvrdil, že v roce 1988 trávil čas na základně v Huantě jen v kanceláři a o Bustiosově smrti se dozvěděl až zpětně. Novináře navíc popsal jako člověka, který armádě donášel a prolašoval, že právě proto ho zabil teroristické Světlé stezky. Zdálo se, že jeho obrana je neprůstřelná. V roce 2014 se Urresti stal ministrem vnitra a počátkem letošního roku oznámil, že hodlá kandidovat za vládnoucí Národní stranu na prezidenta Peru.

V únoru letošního roku však byl formálně obviněn z podílu na Bustiosově vraždě, za což

mu hrozí až 25 let vězení. Urresti trvá na tom, že je neviný a označuje obvinění za součást kampaně, již pro němu vedou lidskoprávní aktivisté a političtí soupeři. Ještě v září, kdy Výbor na ochranu novinářů případ znovu předložil světové veřejnosti, se zdálo, že nominaci získá. Když však přišlo další obvinění, tentokrát ze znásilnění, rozhodla se Národní strana pro jiného kandidáta, ekonoma Milтона von Hesseho. Urrestiho tak čeká v průběhu příštích měsíců nikoli prezidentská kampaň, nýbrž soud. Zda bude po víc než čtvrtstoletí potrestán, zdaleka jisté není, rozhodně však byl na své bezohledné cestě k moci zastaven.

I v tom nese příběh prvky politického thrilleru naší doby – když se veřejnost představovaná médii důsledně postaví zlu, dokáže zabránit tomu, aby zlo zvítězilo. Zdaleka to však neznamená, že jeho pachatelé budou potrestáni. Tady už záleží na tom, jak v zemi funguje liberální demokratický systém a zejména jeden z jeho tří základních sloupů – soudní moc.

Zemřela Helena Kupčíková

Počátkem listopadu nás navždy opustila dlouholetá členka Syndikátu novinářů ČR, členka regionální rady Syndikátu novinářů jižní Moravy a předsedkyně brněnského Klubu novinářů-seniorů Helena Kupčíková. Ztratili jsme spolupracovnici, kamarádku, dobrého člověka, kterého jsme měli rádi. Zpráva o jejím úmrtí přišla jako blesk z čistého nebe. Těžko hledám slova, kterými bych vyjádřil své pocity.

● Jaroslav Bobek

Znali jsme se téměř 40 let. V hlavě si neustále promítám vzpomínky na léta prožitá kdysi dávno na společném pracovišti, ale i na chvíle docela nedávno, kdy jsme si v naší oblíbené restauraci povídali o rodinách, o dětech a vnucích, o svých radostech i starostech, o plánech do budoucna.

Její celoživotním povoláním se stalo fotografování. Po absolvování učiliště v Popradu získávala první zkušenosti ve fotoateliérech a v rentgenové laboratoři jedné z bratislavských nemocnic. Poté zakotvila jako fotolaborantka v bratislavské a později v brněnské redakci Československé tiskové kanceláře.

Psal se rok 1977. Někdy počátkem léta se v redakci Rovnosti začalo povídat, že k nám nastoupí nová fotoreportérka. Byli jsme zvědaví, kdo to je – koneckonců jako vždycky, když se na pracovišti objeví někdo nový. Přišla paní Helena Kupčíková...

Byli jsme mladí, novinářská profese nás bavila, snažili jsme se být všude, kde se přihodilo něco zajímavého. Jižní Moravu a Vysočinu jsme pročešávali doslova křížem krážem. Helenka – jak jsme ji důvěrně oslovovali – s brašnou přes rameno a fotoaparát v ruce jezdila s námi.

Nebylo snad jediné události, u níž by chyběla.

V redakci deníku Rovnost setrvala 17 roků, poté odešla na Magistrát města Brna. Její profesionální fotoreportérská práce byla vícekrát oceněna v řadě soutěží. Vystavovala v Brně, Blansku, ale také v Pozořicích, které se na dlouhá léta staly jejím domovem. Vždycky zdůrazňovala, že nejraději fotí vše, co se pohybuje. A že toho za ta léta bylo...

Po roce 1989 se Helena Kupčíková stala jednou z prvních členek Syndikátu novinářů České republiky. Pomáhala při ustavení regionálního sdružení v Brně, jezdila na zasedání řídicího výboru do Prahy, byla zvolena členkou a později i místopředsedkyní regionální rady. V poslední době se výrazně podílela na práci brněnského Klubu novinářů-seniorů, jehož byla předsedkyní. Snažila se, aby kolegové, kteří už odešli na zasloužený odpočinek, byli stále v centru dění. Neustále pro ně něco organizovala, domlouvala nejrůznější besedy, exkurze a setkání. Byla i vynikající kuchařkou a štedrou hostitelkou, pořád nás něčím překvapovala.

Odešla pracovitá a dobrá žena, která svým přímým jednáním vzbuzovala úctu a respekt. V tom nám i nadále zůstává vzorem. V Syndi-

Foto archiv

kátu novinářů jižní Moravy nám bude velice chybět. Čest její památce!

Kreslíř Mediažurnálu – Aleš Vyjidák

Foto archiv

Ročník 1948. Původem z Moravy, ale rozum bral a pak první výtvarné krůčky dělal na Slovensku, kde vystudoval SŠUP a architekturu na SVŠP v Bratislavě. V Praze žije Aleš Vyjidák od roku 1978. A tak jako už v Bratislavě, také v Praze, kde absolvoval postgraduál na VŠUP, brzy své kresby představil publiku. I on, jako mnozí další, vděčí za první vý-

stavy legendárnímu „Kobroví“ (Josef Kučera 1944 – 2015), jehož známý seriál Salonů kresleného humoru v Malostranské besedě poskytl Vyjidákovi příležitost k samostatnému představení hned třikrát (1982, 1996 a 1998).

Několik desítek výstav společných se konalo v zahraničí, kde jeho práce spolu s dalšími nejlepšími humornými grafikami vybrali pro expozici, při jejíž vernisáži se odehrával ceremoniál vyhlášení vítězů mezinárodní soutěže. Osobně si ceny převzal na Humorestu v Hradci Králové 1987 – Grand Prix, na Cartoonbienále v Písku 1999 a 2003 (2x II. cena pojmenovaná po nejlepším českém politickém karikaturistovi Haďákově). Další ceny Vyjidák obdržel v italské Anconě (soutěž o nejlepší vtíp na sportovní téma) a na Slovensku v Prešově (Golden Keg na téma pivo) a v Banské Štiavnici. Jak mu profese radila, pokoušel se také o humor třídídimenzionální.

K asi nejceněnějšímu úspěchu se váže kuriózní příhoda z roku 2006. Když na jeho adresu do Prahy Vokovic dorazilo uctivé pozvání k převzetí 1. ceny z 11. ročníku proslulého Cartoon Festivalu v chorvatském Záhřebu, trávil právě dovolenou na nedalekém dalmatském pobřeží. Když se pak přes Záhřeb vracel domů, netušil,

že tam jeho dílo visí na prestižním místě výstavy a spolu s trofejí je tam pro něho uložena i odměna finanční. Až v Praze se mohl potěšit z pěkného katalogu, na jehož obálce našel svou vítěznou práci!

Aleš Vyjidák se až do nedávna zabýval výstavnictvím. V pražské a. s. ABF se mu povedl husarský kousek – na výstavišti v Letňanech založil mezinárodní soutěž kresleného humoru. Od roku 2002 do roku 2008 jsme v Praze měli jednak na stavebních veletrzích, ale i v centru města na Václavském náměstí anebo v úžasných kulisách Schwarzenberského paláce na Hradčanech možnost spatřit sedmkrát díla předních karikaturistů světa, jako Kosobukina a Kazanevského z Ukrajiny. A také osobně přivítat esa – Crihanu z Rumunska, Zaradkiewiczze, Luczyňského či Gluszeka z Polska. Vyjidák celý ten projekt vymyslel, řídil a zařídil – katalogy počínaje, instalací výstavy konče. Je vlastně smutné, že zrovna na ty „stavařské“ a architektonické náměty (kupř. Inteligentní dům, Cihlu ničím nenahradíš, Okno – domu oko) sám nemohl vtípy vymýšlet, neboť působil i v soutěžní potře.

Výtvarné „vtipno“ redakce nezajímá

Náše deníky měly dlouho své kulturní rubriky „kádrově“ zajištěny redaktory přes film a TV, divadlo, literaturu, výtvarné umění a hudbu. Další druhy či podžánry pak spadaly vždy pod toho, komu byly nejbližší. Tak tomu bylo i je u designu, divadla, poezie, komiksů, animace, muzikálů a podobných útvarů, kde se třeba hudba mísí s divadlem, či film a literatura s grafikou... Někdy se i tak musela pověření dál rozdělit – těžko šlo najít redaktora, který by byl v obraze, pokud jde o barokní či symfonickou hudbu a zároveň se vyznal v „kultovních“ kapelách punkerů či metalistů.

● Ivan Hanousek

Vsoučasnosti se zdá být tento kompetenční problém pasé; při redukování personálu v redakcích tištěných médií vše směřuje k tomu, aby byl v celé kulturní rubrice jen jeden univerzálně vzdělaný manažer a zadával konkrétní témata konkrétním externistům. Z takto naznačeného vývoje se někdejší představa o tom, že noviny by měly mít v redakci i machra přes kreslené vtipy a karikaturu včetně „comics stripů“ – coby publicistické zbraně těžkého kalibru s neúčinnějším i nejširším zásahem publika – jeví jako scestná pitominka.

Z jiného pohledu ovšem může žánr nejen portrétní, ale i úderně komentující karikatury zaznamenat své znovuzrození. Vždyť nejen kulturní redaktor, ale také editor či další vyšší manažer v novinách nebo časopisu může rychle a zcela svobodně zadávat aktuální „zakázky“ komukoliv z výtvarníků na volné noze, tedy vlastně všem. Co mu v tom brání?

Především fakt, že o této množině autorů nic neví; i on zná jen dva tři právě publikující autory, každým rokem však některý z nich kvůli pokročilému věku s tvorbou končí. A redaktor ani neví, protože se o to nesnaží – nenapadlo ho to – kde jiné autory hledat. Jak jejich kresby posoudit, jak s autory komunikovat. Tzv. „svobodný svět internetu“ je v tomto směru hodně matoucí. Je zde, tak jako v jiných tematických oblastech, pouze nereprezentativní směska – kvalitní příspěvky tvoří minoritní skupinu. A najít ty pravé autory je pro nezavěšeného, byť inteligentního novináře vlastně až neřešitelným úkolem. Proto se také o to ani nepokouší – má přece mnoho jiných věcí na starosti. Třeba klesající náklad.

Právě s klesajícími náklady novin se čtenáři stále více předkládají tzv. zábavné materiály, snímky, kvízy, soutěže, horoskopy, recepty. Jde o nevynalézavé, často z třetí ruky převzaté nápady. Že tím nej-

zábavnějším, tedy skutečně veselým a v dějinách novin zcela tradičním žánrem je původní kreslený vtip, se pořad přechází.

Karikatura, aniž by se to obecně vědělo – vracíme se tu na začátek –, má své mezinárodní festivaly, tzv. Int'l Cartoon Competition, mnohé stejně staré jako festivaly filmové a starší než ty televizní. Určují kvalitu, třídí autory na ty nejlepší a ty další. Jenže na rozdíl od festivalů v Benátkách, Cannes, Berlíně anebo v Karlových Varech, které k sobě přilákají stovky žurnalistů, ty karikaturistické v Itálii, Belgii, Turecku, Portugalsku, ale i v Polsku – se v našich médiích ani nemihnou. A to, ani když se na nich, Bornem počínaje a třeba Slívou konče, dostává velkých ocenění českým výtvarníkům.

O mnoho lepší to nebylo ani s významnými soutěžemi žánru „cartoon“ v Hradci Králové anebo v Písku, kam se po dvě desetiletí sjížděly hvězdy světové karikatury. Zůstalo to jaksí v „ranku“ regionálních médií.

Jde o začarovaný kruh: oceněné práce českých vítězů se k našemu čtenáři nedostanou. Lidé o nich nevědí, obecná povědomost končí u Lady a Sekory z dětství a později u Neprakty a spol.

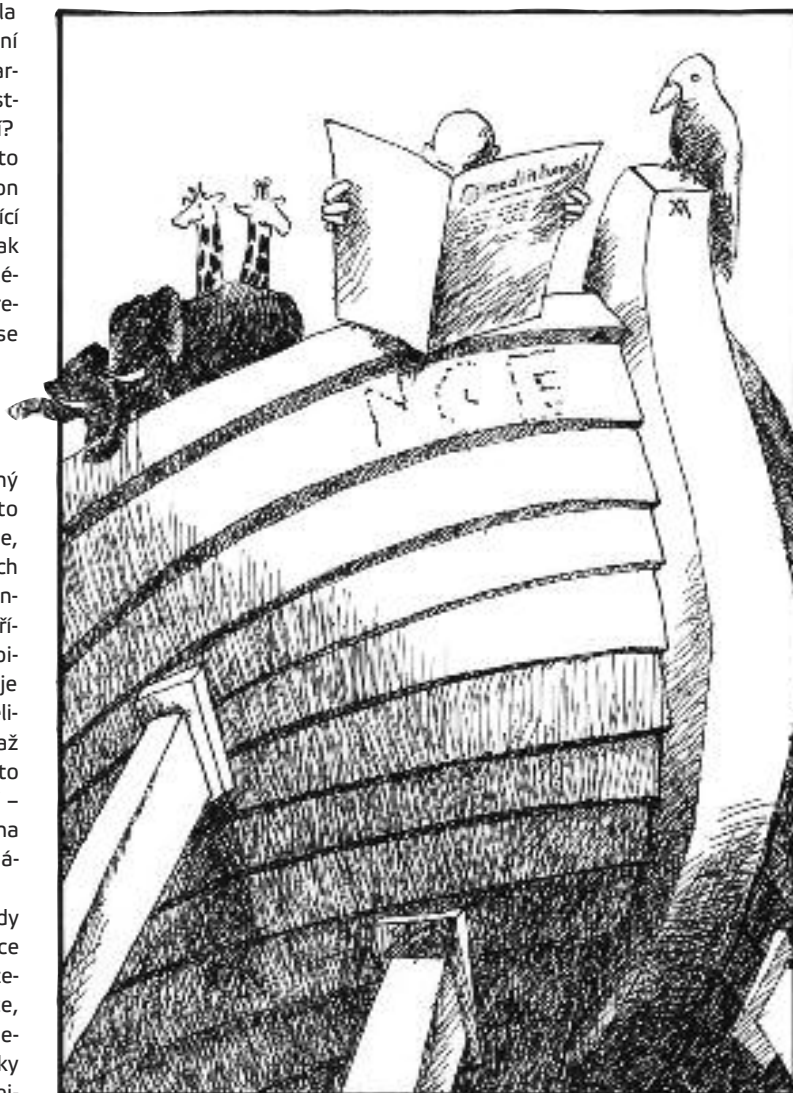
Za reprezentanty současné vtipné kresby jsou u nás považováni Jiránek a Renčín (ročník 1938 a 1941). Časopisy totiž nepředkládají veřejnosti díla dalších karikaturistů, které zná Evropa. Naše publikum proto neví, že rok co rok seznam českých oceněných autorů zaplní celou jednu „áčtyrku“. Pro zajímavost jména z loňské – slabší – bilance:

Vladimír Renčín – Česko-Slovenská Novinářská cena;
Miroslav Barták – Hradec Králové: Grand Prize; **Jiří Slíva** – Kremnice: Zlatý gunár; **Kyjev**: 1. cena; **Břetislav Kovářík** – Zielona Góra: 1. cena; **Prešov**: 3. cena; **Jiří Srna** – Bojnour: 2. cena; **Brezno**: 3. cena; **Hlohovec**: 3. cena; **Pavel Matuška** – Trento: 2. cena; **Jiří Novák** – Niemodlín: Hlavní cena.

A další autoři, kteří získali ocenění a uznání: **Evžen David**, **Roman Kubec**, **Radek Steska**, **Marie Plotěná**, **Pavel Starý**, **Tomáš Truneček**, **Ivana Valocká**. Dohromady čtrnáct našinců získalo ocenění v celkem deseti zemích: na Slovensku, Ukrajině, v Srbsku, Polsku, Íránu, Itálii, Makedonii, Chorvatsku, Rumunsku i doma v Česku.

Bylo by opravdu zvláštní, kdyby si ze jmenovaných autorů, kteří obstáli v konkurenci několika set soutěžících karikaturistů z půl stovky zemí, nedokázali v tuzemských redakcích vybrat toho vhodného.

Ukázku, co je možné od jednoho vybraného karikaturisty čekat, pokud mu zadáte určité téma, vidíte na stránkách tohoto Mediažurnálu.

Kresba Aleš Vyjádák

O slovenštině v českých mediálních textech

Čeština a slovenština do roku 1992 zaznívaly z našich, tehdy československých, médií ve vyváženém poměru, zjednodušeně se dá říci, že všichni lidé v tehdejší Československu do nějaké míry ovládali kromě svého mateřského jazyka – češtiny nebo slovenštiny – i druhý z jazyků. V dnešní době z českých médií slovenština již tak často nezaznívá, lze se tedy domnívat, že – třebaže pasivní – znalost slovenštiny u rodilých mluvčích češtiny klesá.

● Lucie Jílková

Tento jev v nedávné době tematizovali český hudebník vystupující pod pseudonymem Xindl X a slovenská zpěvačka Mirka Miškechová, kteří společně vytvořili písničkový text nazvaný *Cudzinka v tvojej zemi*. Mimo jiné v něm zpívají: *Ještě včera mluvili jsme stejnou řečí / I přes pár cizích slov / Tvý dopisy jsem zvládal přečíst / Dnes ty cizí převažují ty známý / Ešte včera vraveli sme na rovnako / Až na malé odchýlky / Dnes pripadám si ako pako / Keďže všetky slová cudzie zdajú sa mi.*

Jakkoli slovenština z českých médií po rozdělení Československa ustoupila, stále je to jazyk, který je obecně považován za srozumitelný, dosud například nejsou mluvené projevy ve slovenštině tlumočeny do češtiny, resp. opatřovány českými titulky. Výrazným příkladem z poslední doby k tomu je v médiích mnohokrát reprizovaný výrok slovenského studenta, jenž vyjádřil nesouhlas s tím, že studentům byl 17. listopadu odepřen vstup k památníku na pražském Albertově.

Hosty různých diskusních pořadů či talk show bývají slovenští umělci, kterým moderátor klade otázky v češtině a kteří odpovídají slovensky a k žádnému nepochopení, snad na malé výjimky, nedochází. V porotách různých talentových soutěží bývají společně s českými kolegy také slovenští hodnotitelé, a tak se slovenština z médií dostává do uší i nejmladší generaci, která tyto pořady sleduje. Čeština a slovenština se také běžně „potkávají“ v internetových diskusích.

Součástí česky psaných publicistických textů mohou být různé dlouhé citace ve slovenštině, opět bez toho, že by slovenská pasáž byla přeložena do češtiny. Například v Lidových novinách ze 14. 11. se objevila recenze na knihu slovenského spisovatele P. Vilikovského, která končí citací z recenze slovenské: *... Naprosto souhlasím se slovy, jimiž recenzi zakončil Alexander Halvonik: Suverénna ľahkosť a humor, ktorými sa Vilikovský dotýka (iba letmo) najbyťostnejších a najmenejších lidských polôh ľudskej i spoločenskej existencie...*

Přejdeme k příkladům konkrétních slovenských výrazů, které nám současné mediální texty nabízejí a u nichž si třeba někdy ani nevšimneme, že pocházejí ze slovenštiny. Již dávno klasickými příklady slovních spojení, která do češtiny pronikají prostřednictvím slovenštiny, jsou *na čele*, *nad ránem* a *být na vině*, zatímco původně česká spojení znějí v *čele*, *k ránu* nebo *z rána* a *být vinen*: *Kvitová nad ránem zpečetila úspěšný český den na US Open* (idnes.cz), *V pondělí nad ránem uvidíme úplné zatmění Měsíce* (frekvence1.cz), *Petr Vakoč na čele pelotonu během závodu kolem Turecka* (idnes.cz), *Petr Dlask na čele závodu po boku pozdějšího vítěze Martina Bíny* (boleslavskydenik.cz), *Na vině může být zateplování paneláků* (rozhlas.cz), *Na vině mohou být dotace* (idnes.cz).

V reklamním textu zvoucím do slovenských lázní (LN 13. 11.) jsem narazila na větu: *Zdejší oázu zdraví a oddychu navštívila císařovna Sisi*. Slovo *oddych* je samozřejmě naprosto srozumitelné, ovšem vhodnější a pečlivěji přeložené by bylo slovo *odpočinek*, případně *oddech*. Ve stejném textu se dále objevilo: *Zdejší teplé prameny jsou vzpomínané už od 13. století*. Zde je poněkud neobratně zvoleno slovesné přičestí, původní slovenské slovo *spomínané* by bylo lépe nahradit výrazem *připomínány*. Z tohoto textu uvedme ještě větu: *Úzké uličky vás doslova očarují. Být něčím nebo někým očarován* je v češtině slovní spojení samozřejmě možné, přece jen se však můžeme ptát, zda by na tomto místě pisatel českého textu nezvolil spíše tvar *okouzlí*. Konec konců, když Tatiana Drexler, slovenská porotkyně aktuální taneční show *StarDance*, nedávno jeden z tanečních párů ocenila slovy: *bolo to očarujúce*, moderátora Marka Ebena tento tvar hned upoutal a následně jej zařadil do své české promluvy.

Poslední příklad ze zmíněného textu ukazuje zajímavý způsob

zacházení s vlastními jmény ve slovenštině, způsob, který není češtině vlastní, který však do daného reklamního textu pronikl, ovšem ne zas tak úplně: *První lázeňský dům postavili v Piešťanech v roce 1822 Erdődýovové*. Začteme-li se do nějakého textu, který pojednává o historii lázní v Piešťanech, pak nepochybně narazíme na jméno starobylé uherké šlechtické rodiny *Erdődý* (s dlouhým ő, v maďarštině se rozlišuje krátké a dlouhé ő/ö). Pokud ve slovenštině mluvíme o nějaké rodině, manželích, sourozencích či bratrech, může mít tvar příjmení podobu zakončenou na *-ovci*: *súrodenci Hečkovci, bratia Muchovci, Kováčovci* apod. Tento tvar je využit i v české verzi Wikipedie, kde je u hesla *Piešťany* zmíněné příjmení užito právě v tomto tvaru (*Erdődýovci*): *Piešťany až do poloviny 19. století vlastnila rodina Erdődýovců*. Toto příjmení je opatřeno českou pádovou koncovkou, ve slovenštině by zde stálo: *Erdődýovcov*. Vraťme se ale k úplně prvnímu příkladu s tímto příjmením: *Erdődýovové*. Pisatel českého reklamního textu zřejmě vycházel z textu slovenského a v zacházení s maďarským příjmením byl poněkud bezradný. Ze slovenského zakončení *-vci* ponechal *-v-* a za něj připojil české zakončení *-ové*. Je to stejné, jako kdybychom od příjmení *Novák* vytvořili tvar *Novákovové*. Vhodnými řešeními v češtině by v daném reklamním textu byly třeba: *Piešťany vlastnili příslušníci rodu Erdődý* nebo *Piešťany vlastnili Erdődýové*. Podobně jako v textech lákajících na Slovensko české turisty nebo lázeňské hosty, najdeme

stopy slovenštiny také v textech věnovaných slovenské kuchyni. V nich se samozřejmě objevují jednak přímo názvy slovenských jídel či nápojů, slovenština však do nich může proniknout i v daleko nenápadnější formě pádové koncovky: *Pije se tzv. hriate – horká kořalka se škvarkami* (LN, 28. 11.). Slovenské zakončení proniklo do tvaru *se škvarkami*, v češtině by mělo být *se škvarky*.

Na závěr ještě poznámku poněkud jiného druhu. V současných českých mediálních textech se objevuje značné množství textů, v nichž jsou za svou nedokonalou češtinu (ovšem, co je to dokonalá čeština?) kritizováni, ba někdy vysmíváni naši dva přední politici, Andrea Krnáčová a Andrej Babiš, jejichž mateřským jazykem je právě slovenština. Domnívám se, že veškeré parodování jejich projevu apod. je především velmi hloupé a svědčí o pramalé empatii těch, kteří se k něčemu takovému sníží. Zvládnout v úplnosti cizí jazyk, jakkoli jsou čeština a slovenština dva velmi blízké slovanské jazyky, je totiž samozřejmě velmi, velmi obtížné. Jeden příklad právě od paní primátorky Krnáčové si však s dovolením vypůjčím, neboť pěkně ukazuje tzv. míšení kódů, v tomto případě míšení češtiny a slovenštiny: *Možná, že mi to nepříslouchá, takovým způsobem se vyjadřovat jako primátorka*. V mluveném, jen částečně připraveném projevu jsou běžnou, snadno pochopitelnou záleži-

Kresba Aleš Vyjíždák

tostí různá přefeknutí, falešné začátky, nedokonalé syntaktické konstrukce a také tzv. kontaminace, tedy křížení. Místo slovesného tvaru *nepříslouchá* mělo samozřejmě zaznít *nepřísluší*. Mohli bychom se domnívat, že mluvčí zkřížila slovesa *příslušet* a *poslouchat*. Vzpo-

mínám si na podobný příklad ze zpravodajství, tentokrát šlo o rodilého mluvčího češtiny, který vytvořil slovesný tvar *vyhrozil*. Zde došlo rovněž ke křížení, tentokrát slova *pahrozil* a *vyhrožoval*. A ještě dodejme, že jeden z kritiků slovesného tvaru *nepříslouchám* na jisté internetové fórum napsal: *Význam slova „nepříslouchá“ můžeme jen odtušit*. Pisatel užil slovesa *odtušit* ve významu jiném, než je v češtině obvyklé. *Odtušit* znamená *odpovědět, odvětit*. Kritik však měl evidentně na mysli slovesa *tušit*, případně *odhadovat*, která se mu, tentokrát v projevu psaném, tedy do jisté míry nějak připraveném, promyšleném, rovněž zkřížila.

Výklad o křížení je ale ve skutečnosti stopou falešnou. K vysvětlení tvaru *nepříslouchá* si stačí uvědomit, že paní Krnáčová je rodilou mluvčí slovenštiny, ve které existuje sloveso *prislúchať*, tj. *příslušet, patřit*. Uvedme k tomu příklady ve slovenštině: *Pozemok prislúcha susedovi; Ku 2-izbovému bytu bude prislúchať 1 parkovacie miesto. Prezidentovi Kováčovi bude po odchodu z funkcie prislúchať ochranka*. A na úplný závěr uvedme titulke článku ze slovenského zpravodajského serveru hnonline.sk: *Neprišliucha mi hodnotiť svoju premiérku*. Vidíme tedy, že ve slovesném tvaru *nepříslouchá* se originálním způsobem prolíná čeština se slovenštinou.

Jiří Pelikán o italském exilu

Jiří Pelikán (1923–1999) byl jednou z klíčových osobností československé politické proměny v šedesátých letech. Jako ředitel Československé televize rozhodujícím způsobem otevíral – řečeno dnešními slovy – veřejný prostor k informacím a diskusi a dá se říci, že nutil a učil politiky k veřejným vystoupením. Jeho roli si však tehdy zřejmě uvědomovali víc v Moskvě než v Praze, považovali televizi za jedno z center kontrarevoluce a Brežněv osobně hned po začátku okupace žádal jeho hlavu. Pelikánovi se ale podařilo vyhnout zatčení, vystoupil na vysočanském sjezdu KSČ a po kapitulaci českých politiků v Moskvě jej Dubčekovo vedení „uklidilo“ na velvyslanectví do Říma jako kulturního atašé. Když v srpnu 1969 dostal Pelikán příkaz k návratu, rozhodl se pro exil, aby mohl pokračovat v tom, co v Praze začal. Záhy doslova z ničeho uvedl v život časopis *Listy* a zejména proto byl pak pro Státní bezpečnost nepřitelem číslo jedna, stál jí i za pokus o vraždu.

V knižním rozhovoru s italským novinářem Antoniem Cariotim vydaným česky pod názvem **Jiří Pelikán – nepohodlný exulant** vypráví o roce 1968, ale hlavní pozornost oba debatěři věnují Pelikánovu působení v Itálii a později v Evropském parlamentu, kam byl Pelikán za Italskou socialistickou stranu v roce 1979 zvolen jako první Čech. Nebylo to samozřejmě ví-

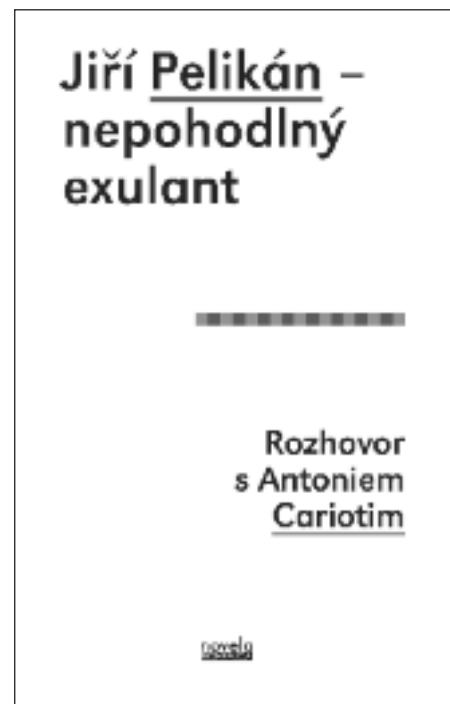
tězství: musel italské voliče přesvědčit a podařilo se mu získat 130 000 preferenčních hlasů, takže přeskočil i domácí favority. Volební úspěch zopakoval v roce 1984.

Pelikán se pokoušel získat pro své působení ve prospěch domácích oponentů normalizačního režimu pomoc u italských komunistů, ale na své dopisy se nedočkal ani odpovědí. Po roce 1989 z archivních dokumentů zjistil proč. Italská komunistická strana byla finančně podporována Moskvou a jejími vazaly, italské komunisty nechtěli riskovat ztrátu těchto příjmů.

Jiří Pelikán nestačil napsat paměti, o kterých uvažoval. Knižní rozhovor vydaný v Itálii poprvé v roce 1998 považoval za jakousi přípravu či úvod k důkladnější práci. Bohužel rakovina byla rychlejší. Knižka tak i proto představuje pro české čtenáře mimořádné svědectví zejména o sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století, o tom, že železná opona se různě posouvala a nevyhnula se ani Římu. Pelikán je ve svých odpovědích skromný, nevypráví o sobě, ale o událostech, o lidech, o tom, co se tehdy dělo a čeho byl občas i přímým svědkem nebo i účastníkem.

Český překlad je doplněn důkladnou, vtipnou reportáží Pavla Kohouta z druhé volební kampaně Jiřího Pelikána v severozápadní Itálii v roce 1984 a velkou fotopřílohou.

red

Jiří Pelikán – nepohodlný exulant

Rozhovor s Antoniem Cariotim

Přeložila Helena Lergeterporer

Vydalo nakladatelství Novela bohemia

Postmoderna, new reality a Dovolená v Protektorátu

„Pokud jste si mysleli, že reality show dosáhla hranice představitosti a dobrého vkusu, tak Česká republika otevřela zcela nové hranice.“ Tak zní druhá věta článku v The New York Times s názvem *Czech TV Makes Game of Nazi Era, ČT dělá hru z nacistické éry. Text, který vyšel dne 8. června 2015, pojednával o pořadu České televize *Dovolená v Protektorátu*.*

● Karel Hvíždala

Připomeňme, o co šlo: Televize vyslala sedmičlennou rodinu Dočekalových-Lustykových z Doks na dva měsíce do Beskyd. Ve víscie Staré Hamry si její členové měli vyzkoušet, jaké to asi bylo žít za Protektorátu. Ohrožovali je herci-gestapáci, jídlo dostávali jakoby na příděl a kolem sebe měli údajně kolaboranty.

O osmidílném seriálu záhy velmi kriticky psala a vysílala i další média: Süddeutsche Zeitung, The Telegraph, The Guardian, Spiegel.de, Focus, FAZ nebo televizní stanice ABC a NBC v USA atd. Izraelský deník The Times of Israel, který reagoval na SDZ, byl koncem května asi nejtvrďší a napsal: „Co by mohlo být zábavného na sledování lidí zstrašených (hranými) německými vojáky a nacistickými informátory... naštěstí pro rodinu s nimi nebude zacházeno jako s 82 309 Židy, kteří žili v Protektorátu... kteří byli nacisty deportováni do koncentračních a vyhlazovacích táborů, nebo byli zabití kolaboranty z Československa či jiných zemí.“ List ještě připomíná, že celkem během šoa zemřelo asi 71 000 Židů pocházejících právě z Protektorátu. Izraelský deník citoval i jednoho z kritiků, který napsal: „Lidé vědí, co se dělo a jak to bylo zlé. Co budou dělat dál? Big Brother z Osvětlení?“

Nápad nechat cestovat rodinu v dávných časech není náš: i další televize, například britské, nechaly cestovat rodiny do edwardiánské a viktoriánské doby, na venkovský statek v 19. století nebo se snažily přiblížit život středostavovské rodiny v roce 1940 v Londýně za bombardování a žádný skandál to nevyvolalo. Nebezpečná otázka proto zní: Proč tomu bylo s naším seriálem jinak?

Jednoduchá odpověď zní: Protože výlet České televize do minulosti se týkal doby ne tak příliš vzdálené, která ještě u řady žijících lidí vyvolává bolestivé vzpomínky po celém světě: nacismus jako první ideologie přišla s technicky propracovaným vyhlazováním rasově odlišných skupin obyvatelstva.

Složitější odpověď je však třeba hledat ve filozofii.

V posledních pár letech dochází pozvolna – nejvíc v USA a dnes i v Německu a jinde – k odklonu od postmodernity k tzv. new reality (viz *Manifesto del nuovo realismo*) a tento posun v myšlení je možné registrovat nejen na univerzitách a odborných seminářích, ale i v médiích. Při troše zjednodušení si snad můžeme dovolit říci, že postmoderna, která

odvrhla skutečnost (pravdu) a nahradila ji interpretací, je v poslední době považována za příčinu mnoha zel v politice i v médiích. Ta od sedmdesátých let minulého století Loytardovy, Deridovy a Foucaultovy myšlenkové konstrukce zbanalizovala ve známé: každý má pravdu, pravda je banální a všechny interpretace jsou si rovny.

New reality naopak zase tvrdí, že skutečnost (pravda) existuje a že se musíme snažit k ní přiblížovat, přesně ji pojmenovat, a proto podobné hrátky na skutečnost (pravdu) zatracuje a odvrací se od nich.

Maurizio Ferraris ve výše zmíněném manifestu píše: „Pro mě návrat k realismu nemá význam nějakého směšného filozofického monopolu dělat si nárok na reálno, což by v důsledku třeba znamenalo privatizovat si vodu. Ale spíše jde o to trvat na tom, že voda není sociální konstrukt... protože všechny filozofie, které jsou hodny tohoto jména, se musí měřit realitou, jinak jde o neplatnou hru, protože každá dekonstrukce bez rekonstrukce je neodpovědná.“

Jinými slovy postmoderna nastolila následující dogmata. Zaprvé: veškerá realita je společenskou konstrukcí a je nekonečně manipulovatelná, a proto pravda je nepotřebný termín. Zadruhé: solidarita je důležitější než objektivita.

Jenže reálná potřeba, reálný život a reální mrtví, které nelze redukovat nějakou interpretací na abstraktní hypotézy, stvrzují svá práva a potvrzují přesvědčení, že realismus nemá jen vliv na výsledek, ale také na etiku a politiku. Jinak by platilo, že žádná fakta neexistují, všechno jsou jen interpretace, protože skutečný svět končí a stala se z něj pohádka nebo hra. A přesně podle tohoto hesla se chovala média a tak se zrodil mediální populismus, systém, v kterém každý může věřit čemukoliv. Ve zprávách a talkshow či dokushow, které ovládla původně převážně televize, systematicky podporovala představu, že neexistují žádná fakta, jenom interpretace. Jenže to je bohužel skutečnost, žádná interpretace, která ukazuje jen na jedno: Důvody silnějšího jsou vždycky ty lepší.

Postmoderna tedy ustupuje ze scény ne proto, že filozoficky a ideologicky nedosáhla, co chtěla, ale přesně z opačných důvodů, protože cíle naplnila. To, po čem postmoderna toužila, populisté uskutečnili. „A teprve při tomto přechodu od snu ke skutečnosti jsme pochopili, o co jde. Došlo nám, že populisté

v médiích nám vnutili představu, že takhle zbanalizovaná postmoderna představuje systém, který nemá alternativu,“ napsal Ferraris. A na tuto chybnou interpretaci upozorňují i sociologové, když ekonomové hovoří o dlouhodobé krizi ekonomiky, která nakonec vždy pomine. Ve skutečnosti podle nich prožíváme ale změnu celého ekonomického systému, jako byla průmyslová revoluce, v které buď obstojíme, nebo se zcela marginalizujeme. Alternativa tedy existuje a my ji odmítáme vidět.

Jenže původně tomu bylo jinak. Když Jean-Françoise Lyotard vyslovil v knize *La condition postmoderne* větu: „Všchno, co je uznávané, třeba od včerejška, má být předmětem podezření,“ chtěl protestovat proti tomu, že zdánlivě neutrální a objektivní věda se dává do služeb různých ideologií, takže z původní polemiky se zneužitou vědou, která inkarnovala v ideologii, se stal univerzální světový názor. Jinými slovy: Z útoku na zneužitou pravdu různými ideologiemi se stal útok na samu skutečnost (pravdu). Z postmodernity se stal životní program, který nás zásadním způsobem ohrožuje, jakmile stojíme před nutností cokoliv vážně veřejně řešit či jasně pojmenovat. Ve veřejném prostoru kvůli tomu chybí normativní jazyk, na kterém by se všechny strany shodly a který by umož-

Kresba Aleš Vyjidák

Foto Česká televize – Rostislav Šimek

řoval domluvu. Veřejný prostor ovládla medialita: nekonečný proud informací, polopravd, výmyslů, lží a lechtivých historek, účelových interpretací a spikleneckých teorií, který způsobil zmatek v pojmech. Takový stav nedovoluje domluvu, zvláště za situace, kdy někteří lidé zapoměli na to, že něco se dovědět, vytvořit si názor, je práce, která potřebuje soustředění a čas konfrontovat informace z více zdrojů, se zkušeností vlastní a věrohodných odborníků, a hledají jen to, co a priori potvrzuje jejich názor.

Důsledkem tohoto stavu veřejného prostoru jsou i myšlenky, které se objevily v nedávné americké debatě, v níž bylo možné číst tezi, že z komiků se stali v naší civilizaci poslední skuteční kritici. Podobně v Německu kulturní vědec Dietz Berling před pěti lety zveřejnil studii, v níž vyslovil tezi, že epocha intelektuálů skončila v roce 2001. A poslední aktuální vydání časopisu Kursbuch, který založil německý intelektuál Hans Magnus Enzensberger, přineslo diagnózu pádu intelektuálů. A konec konců i švýcarský historik Caspar Hirschi hovořil nedávno o absolutní politické a společenské irelevanci a bezmocnosti otevřené kritiky a pokusil se hledat důvody.

Podle něj za tuto marginalizaci intelektuálů do značné míry mohou nejen masová média, ale převážně internet. Internetové sociální sítě změnily arénu boje o pozornost a učinily ji zcela nepřehlednou. V souboji s internetem, který způsobil zásadní a radikální strukturální změnu, klasická média prohrávají a nemají skoro šanci si udržet čtenáře, posluchače či diváka. Proto se – podle něj – již u internetu nejedná o konzum, jako u starých médií, ale hovoří se o používání. Rozdíl mezi těmito pojmy je zásadní: Tíha důkazů se díky této změně kompletně změnila. Konzument zaplatil dřív, než ho médium zklamalo. Uživa-

tel většinou neplatí vůbec a vybírá si portály, které ho nezklamou, které jen potvrzují jeho předsudky. Tento rozdíl mění nejen kritický veřejný rozhovor, ale v principu vše a vede přímo ke komedii, kterou zažíváme. Absurdní je současně i reakce tradičních médií: místo, aby se snažila na sebe upozornit odlišností a přitáhnout čtenáře a posluchače tím, že budou důkladnější a přesnější, snaží se vehementně přizpůsobit zbanalizovanému a zjednodušenému vkusu většiny, mění se v pop-média a přibližují se bulváru. Dobrovolně se marginalizují, protože si zvolila tu nejsnazší cestu. Podle profesora Bernharda Pörksena z Tübingenu: Zvyšují poptávku po skandálech, ale současně i obecné rozhořčení nad médií.

Proti důsledkům této komedie, která vedla k mylné představě, že hlavními kritiky v postmoderní společnosti jsou komici, se v posledních dobách ostře ohradila v New Republic Elizabeth Stocker Bruenigová, když napsala: „Komedianti jsou veselí, ale nejsou intelektuálové. Tečka. Komédie není nakonec nic jiného než zábava, a proto ti nejlepší jako třeba Jon Stewart se musí podřít zákonům zábavy.“ Jejich úkolem je vzbudit u diváků smích, přitáhnout je k obrazovce, a tím zvyšovat poslechnovost stanice, tedy příjmy z reklamy. Jenže tohle vše, dle autorky, ve výsledku znamená potvrzovat morální a politické předsudky diváků. Dělat z politiků klauny neznamená činit nějakou subverzivní činnost, ale jen potvrzovat mínění většiny. Rozhodně tedy nejde o pěstování kritického myšlení. Showmaster a komediant zůstanou vždy jen tím, čím jsou.

Důsledkem této debaty je mimo jiné zřejmě i soumrak postmoderny a nástup new reality a na ni navazující diskuse o proměně mediální krajiny. Někteří intelektuálové i pracovníci médií si uvědomili, že dále naříkat

nemá cenu a rozhodli se zkusit něco nového.

Česká republika se seriálem *Dovolená v Protektorátu* přišla v době, kdy se naše civilizace začala k tomuto druhu zábavy obracet zády a nejmíc to je vidět na proměně původně komických pořadů *late night shows*. Třeba Johna Olivera (což je americký komik anglického původu), když měl pořad o korupčním jednání funkcionářů FIFA: pracoval na něj již tým investigativců a on jenom trochu jiným jazykem přinášel místo gagů překvapivá fakta. V Německu se o něco podobného snaží pořady Maxe Uthoffa a Clause von Wagnera (viz satire-show *Die Anstalt* na ZDF). 18. 6. 2015 zase startoval nový seriál *Spiegel Geschichte* na Sky, který zpracovává autentické deníky vojáků z první světové války. První díl se jmenuje *Abgrund*.

Item: Zvláště veřejnoprávní televize přestávají pracovat s potvrzováním mainstreamových stanovisek, aby zvyšovaly kvóty a snaží se nabízet sofistikovanější zábavu, která více odpovídá rozporuplné skutečnosti. Proto výkonný ředitel dánského veřejnoprávního rozhlasu Ulrik Haagerup vydal knihu s názvem *Constructive News*, která přináší návod, jak by řádné zpravodajství mělo vypadat.

Naše civilizace po rozlučce s postmodernou začíná být zřejmě všemi hrátkami (reality show či doku show) již přesycena a cítí ve ztrátě víry ve skutečnost ohrožení. Proto se snaží naše myšlení nějak změnit či snad upřesnit. Nové pořady ukazují jasně jedním směrem: opouštějí bezbřehé hry a víru v nekonečné množství stejně hodnotných interpretací a snaží se o návrat příběhu, protože právě vyprávěním se předávají zkušenosti a rady. Díky tomu zase dostává narativ svůj epický rozměr: má morální či hodnotovou dimenzi.

O tom již ale kdysi hovořil prezident Václav Havel, když apeloval na princip osobního ručení. Tehdy řekl: „Pravda není jen volně přenosnou informací, ale životním postojem, závazkem a nárokem. Tím se vlastně stává rozhodující společenskou veličinou konkrétní a jedinečná lidská bytost a její transcendentálně zakotvená odpovědnost. Tedy přesně to, co by měla ctít a oč by se měla opírat celá moderní civilizace, nechce-li dopadnout špatně.“

Jenže postmoderna všem velkým slovům, jako je *pravda*, *objektivita*, *rovnost* ale i *sex*, přimalovala uvozovky, protože se domnívala, že právě velké příběhy moderny stály v základu každého dogmatu. Filozofie tehdy učinila sama se sebou něco podobného, napsal Ferraris, jako učinil Duchamp, když přimaloval Moně Lise vousy. Nyní snad nastal zase konečně čas, kdy bychom měli začít věřit slovům bez uvozovek, rozloučit se s mylnými slogany, že komediant je větší filozof než Schopenhauer, a zhlédnout Monu Lisu v původní kráse.

Psáno pro Salon Práva č. 933 (v mírně zkrácené verzi vyšlo 13. 8. 2015 pod názvem Čas věřit slovům bez uvozovek)

Kulturní specifika čínské propagandy ve vztahu k menšinám

„Vše, co slyšíme, je názor, nikoliv fakt. Vše, co vidíme, je perspektiva, nikoliv pravda.“ Tento slavný citát Marca Aurelia je tou nejobecnější definicí propagandy, neboť z pohledu sociální antropologie lze každý veřejně sdílený názor považovat za propagandu. Z takto široce chápané propagandy je pak zřejmé, že i tak významné společenské konstrukty, jakými jsou etnická identita, národ či stát, jsou jejími produkty a propaganda je jedním z hlavních nástrojů šíření, utvrzování, legitimizace a v konečném výsledku i legalizace státních, národních či etnických idejí.

● Adam Horálek

Čínský stát jako zdroj masivní propagandy, ale též předmět propagandy, je svou velikostí a významem nepřehlédnutelný. Čína je od dob „žlutého nebezpečí“ na konci 19. století nahlížena a propagandou představována v negativních konotacích. Konsekvantně, čínská propaganda, jakkoliv vnitřně komplexní a strukturovaná, je nahlížena tímto úhlem pohledu. Jednou z oblastí, která je kritizována nejvíce, jsou i etnické menšiny a vztah většiny a státu k nim. Etnické složení a tzv. „hanský šovinismus“ a „menšinový separatismus“ jsou klasickým příkladem propagandy a role médií „s čínskými specifiky“.

Obecně se spojuje Čína s konfuciánskou tradicí, kterou lze označit za státní ideologii a její propagandou mělo být vzorové chování. Avšak v realitě to byl spíše legismus (znalost středověkého práva), který byl mnohem úspěšnější v propagaci státní doktríny a vynucování práva a pořádku, a jeho myšlenkový „otec“ Chan Fei-c', kterého bychom mohli označit za východního Machiavelliho. Dichotomie (neboli dělení na dvě části či do dvou skupin) legismu a konfuciánství jako pragmatického a idealistického, reálného a utopického či částečně jako politika a propaganda je od těch dob patrná. I dnešní tzv. nové konfuciánství, které je v současné Číně tolik na vzestupu, je nutné částečně vnímat na pomezí obou směrů. Konsekvantně lze totiž obsah čínské politiky označit za legismus, avšak její propagandu za nově konfuciánskou.

Ideálem čínské politiky je harmonická společnost. Tato harmonie je však velmi specifická a má jasné kontury i v rámci čínské politiky vůči etnickým menšinám. Již od dob občanské války mezi kuomintangem a komunistickou stranou byla etnická mozaika Číny silně reflektována. Zatímco kuomintang odmítal uznat práva čínských etnických menšin a připouštěl pouze tzv. „jeden národ z pěti kořenů“ (pět nejvýznamnějších skupin), komunisté přišli s právem na sebeurčení po sovětském vzoru. I v dnešní ústavě ČLR je však jednoznačně uvedeno, že Čína je „unitárním mnohonárodnostním státem“. Stevan Harrell to nazývá „civilizačním projektem“, kdy čínská kultura sebe sama považuje za vývojově vyšší, ideální, harmonickou a jedinou správnou a jejím cílem je ostatním tuto kulturu zprostředkovat. Do jisté míry tak lze říci, že co Čína chápe jako své „civilizační poslání“, druzí chápou jako „kolonizaci“ či utlačování menšinových kultur. Tento spor je zcela patrný u etnických

menšin. Již samotný majoritní národ Chanů, který má přes jeden a čtvrt miliardy příslušníků, nelze chápat jako jedno etnikum. Je to historický výtvar sinizace – kulturního počínání, a dnešní Chany tak tvoří mnoho etnických skupin, které civilizační projekt přijaly nebo mu podlehly. Pokud bychom se dívali na tento proces v dostatečně dlouhé perspektivě do budoucna, jeho výsledkem by měla být kulturně i národně monolitická Čína – tak, jak je tomu nyní u Chanů samotných.

Pochopitelně, herderovsky romantická Evropa, která oceňuje odlišnosti, rozmanitost a původnost etnik, takovými koncepty odsuzuje. Je to však odlišný kulturní koncept, který i Evropa zažila, např. v dobách antiky, a který bychom měli brát jako „sui generis – s čínskými specifiky“. Ideálem je harmonická, tedy čínská společnost, neboť z kulturně-šovinistického pohledu Číňané chápou svou kulturu jako nadřazenou, což je dodnes patrné i v názvu tohoto státu – Říše Středu. Oficiální státní propaganda je evidentně konfuciánská, odkazuje se na roli a povinnosti státu vůči menšinám, rozvojovými závazky (vč. rozvoje kultury, tj. i sinizace) a ideálem harmonické společnosti. Politika samotná, tedy realizace těchto cílů, je však vesměs legistická. Zatímco v konfuciánském pojetí politiky musí dojít k „přirozenému“ konsenzu mezi vládou a jejími občany, v praxi jde o jednosměrný tok nařízení. Tolik omílané příklady Tibetu a Ujgurska ponechme stranou, neboť propaganda všech stran, včetně těch západních, učinily toto téma nečitelným bez „propagandistických brýlí“. Zda jsou (určit) Ujguři nacionalisté, vlastenci, separatisté či teroristé, je jednoznačně otázkou perspektivy a příslušné propagandy.

V Číně je však 55 oficiálně uznaných etnických menšin, z nichž Tibeťané a Ujguři představují pouze něco málo přes 10 % populace. Přestože u ostatních etnických skupin není situace čistě harmonická, rozhodně není tak dramatická jako u výše zmíněných.

Avšak čínská multietnická společnost čelí v současnosti mnohem intenzivnějšímu jevu, než je samotná státní propaganda, která byla zmíněna výše. Jsou jí nová média jako zdroj „živelné“ propagandy. Je obecně známo, že čínská média jsou cenzurována a že téměř všechny zahraniční komunikační kanály jsou v Číně omezeny či zakázány a mají svou „národní“ obdobu. To je jedna strana mince, kterou zde nebudeme rozvíjet. Nicméně nová média mají na etnickou pestrost Číny drtivý

dopad svou koncepcí „nabídky a poptávky“. Demografická dominance Chanů v nových médiích a hlavně na internetu je drtivá. Koncept kulturní dominance a „pravosti“ se podařilo čínské propagandě v Chanech masově internalizovat a uvést do praxe. Internetový svět v rámci Číny žije svým relativně pluralitním životem, i když se zásahy státu. Nicméně demografická dominance čínských (chanských) uživatelů je tak velká (Chanové tvoří 92 % populace a 97 % všech internetových uživatelů) a izolovanost od vnějšího světa natolik neproniknutelná, že čínské menšiny jsou i v „privátním“ mediálním prostoru (blogy, internetové stránky) vystaveny intenzivní sinizaci. Na ruku tomuto jevu jdou též slavné osobnosti etnických menšin, jako např. herci, zpěváci aj., kteří vystupují na veřejnosti čínsky, integrují se do majoritní populace a žijí ve velkých městech na východě, zatímco příslušníci jejich etnika žijí na západě země. Zpívají o tradičních tématech, ale v čínštině, píší o životě svého etnika, ale v čínštině a hrají v čínských seriálech čínsky a s čínským tématem anebo karikujícím (ne nezbytně v negativním smyslu) jejich původní etnikum. Tyto celebrity tak napomáhají spíše k „exotizaci“ menšin u majoritní populace než k rozvoji identity vlastních etnických menšin. Televize, která je dnes díky satelitu dostupná i nomádům na západě země, tak přináší plody čínské národní propagandy přímo do domácností lidí, kteří se jinak snaží státnímu ovlivňování uniknout. Zcela specifickou rovinou propagandy je pak školství, ve kterém se v menšinových oblastech sice děti učí ve svém rodném jazyce, ale namísto tibetské, ujgurské či mongolské historie a geografie se učí historii a geografii celočínskou.

Čínský stát nemá v současnosti zapotřebí cítit svou sinizační/civilizační/kolonizační politiku na etnické menšiny. Stačí mu udržovat stávající úroveň politické propagandy mezi majoritními Chany, kteří jsou, minimálně v rovině etnické identity, snadno ovlivnitelní státní představou harmonické a jednotné Číny a následně kulturní podmanění etnických menšin již je otázkou „svobodného“, demograficky řízeného procesu asimilace. Přestože existují výjimky, jako v případě čínských muslimů, kde stát provádí přísnou kontrolu i intenzivní propagandu, v obecné rovině jsou čínské menšiny vystaveny přímé propagandě méně než majoritní populace Chanů. Dopad na jejich kulturu je však přesto zásadní.

Začíná soutěž Novinářská cena 2015, přihlašujte nejlepší novinářské počiny!

Nadace Open Society Fund Praha ve spolupráci se společnostmi Google Česká republika a NEWTON Media a. s. vyhlašuje 6. ročník soutěže Novinářská cena. Počínaje prvním prosincem mohou sami autoři, redakce, vydavatelé, ale i čtenáři, diváci a posluchači přihlašovat nejlepší novinářské práce vydané v roce 2015. Uzávěrka pro přihlášení je 1. února 2016.

● Lucie Laštková

Již po šesté ocení Novinářská cena kvalitní žurnalistické příspěvky celkem v 10 kategoriích psané, audiovizuální a online žurnalistiky. Soutěž je určena novinářům všech typů a velikostí médií – tištěných a elektronických, od regionálních po ty celostátní. Příspěvky musí být uveřejněny v České republice od 1. ledna do 31. prosince 2015.

„Novinářská práce má nedocenitelný význam pro fungování a rozvoj demokratické společnosti. A právě v této době, kdy je na novináře vyvíjen tlak ze strany vlastníků mediálních společností i ze strany veřejnosti, je potřeba vyzdvihnout kvalitní příspěvky a oceňovat přínos novinářů a novinářek pro společnost,“ uvedl Robert Basch, ředitel pořádající Nadace Open Society Fund Praha.

Tradičně budou v kategoriích psané a audiovizuální žurnalistiky hodnoceny žánry, jako je rozhovor, reportáž, analyticko-investigativní příspěvek a komentář. Čeští a slovenští karikaturisté se utkají v kategorii o nejlepší kreslený vtip, komiks či karikaturu. V kategorii online žurnalistiky bude udělena Cena za inovativní online žurnalistiku.

Seznam kategorií Novinářské ceny 2015

Kategorie psané žurnalistiky:

Nejlepší rozhovor
Nejlepší reportáž
Nejlepší komentář

Nejlepší analyticko-investigativní příspěvek

Kategorie audiovizuální žurnalistiky:

Nejlepší rozhovor, beseda nebo diskuse
Nejlepší reportáž
Nejlepší analyticko-investigativní příspěvek

Kategorie online žurnalistiky:

Cena za inovativní online žurnalistiku

Zvláštní ceny:

Nejlepší česko-slovenský kreslený vtip, komiks nebo karikatura

Cena Googlu pro mladé talenty datové žurnalistiky (do kategorie se hlásí studenti a mladí lidé do 30 let)

Česko-slovenská cena veřejnosti (do kategorie se nelze přihlásit, nominují do ní porotci napříč kategoriemi)

Již 3. ročník Ceny Googlu pro mladé talenty datové žurnalistiky je určen studentům a mladým lidem do 30 let, kteří se přihlásí se zajímavým nápadem, jak využít a zanalyzovat veřejná data. Vítěz získá nejen finanční odměnu, ale především podporu zkušených novinářů, kteří pomohou nápad zrealizovat a uveřejnit. „Internet boří geografické, jazykové či společenské bariéry a každému, kdo o to má zájem, dává šanci projevit svůj názor nebo se vyjádřit a otevřít veřejnou diskusi. Těší nás, že Novinářská cena dává prostor i mladým talentům, kteří se zaměřují na nové trendy datové žurnalistiky a hledají ve veřejných datech nové souvislosti přínosné pro veřejnost,“ uvedla Martina Jonková z českého Googlu, který je partnerem Novinářské ceny.

Přihlášené příspěvky budou hodnotit nezávislé odborné poroty složené z osobností mediálního, kulturního, neziskového i akademického sektoru. V každé kategorii získá vítěz cenu spojenou s odměnou 20 000 Kč, vítěz Ceny Googlu pro mladé talenty datové žurnalistiky obdrží cenu ve výši 10 000 Kč a odbornou pomoc při realizaci svého projektu. Slavnostní vyhlášení vítězů proběhne na přelomu dubna a května 2016.

Soutěž Novinářská cena pořádá v České republice Nadace Open Society Fund Praha. Partnery soutěže jsou český Google, NEWTON Media a. s. a Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, která pořádá stejnojmennou soutěž na Slovensku. Přihlásit se můžete na www.novinarskacena.cz.

Novináři mají možnost získat stipendium v Berlíně

Evropský novinářský spolek (EJF) vyhlašuje další ročník desetiměsíčních stipendií pro novináře. Ti se mohou ucházet o podporu v rámci třech studijních programů realizovaných na Svobodné univerzitě Berlín od října 2016 do července 2017. Podmínkou je znalost němčiny, doložení řady příslušných formalit a úspěšné absolvování výběrového řízení v početné mezinárodní konkurenci.

První kategorie, dotovaná měsíční částkou 1000 až 1500 eur měsíčně, má za cíl podpořit práci na individuálním novinářském nebo vědeckém projektu. Uchazeč či uchazečka musí doložit individuální studijní plán a v rozsahu tří až pěti stran vytyčit základní myšlenky projektu.

Smyslem druhé kategorie je žurnalistům umožnit monitorovat aktuální vývoj v oblasti

výzkumu sdělovacích prostředků, která v Německu prochází obrovskými změnami. Zájemci budou rozpracovávat téma pro Evropskou novinářskou laboratoř, která působí také v České republice.

Podpůrné vědecké iniciativy v rámci projektu Evropského novinářského spolku uzavírá stipendium berlínské radnice s vypsáním sumou od 770 do 1300 eur měsíčně (v závislosti na typu vědeckého projektu). Účastníci dostanou uhrazeno ubytování 330 eur měsíčně po dobu deseti měsíců. Projekt v rámci uvedeného programu má sloužit pro účely doktorandského studia. Uzávěrka pro přihlášky u prvních dvou programů je na konci února 2016. Podrobnosti k výběrovému řízení naleznete na www.polsoz.fu-belin.de

Zúčastněte se soutěže Média na pomoc památkám

Občanské sdružení Pro Bohemia a Syndikát novinářů ČR vyhlašují soutěž pro žurnalisty a publicisty zvanou Média na pomoc památkám. Do 19. ročníku této soutěže se mohou zájemci přihlašovat do 15. ledna 2016. Smyslem soutěže je poskytnout prostor novinářům, kteří cítí naléhavost potřeby zachovat movité i nemovité kulturní dědictví. Je zároveň důležité povzbudit a ocenit nejvýznamnější publicistické počiny, které burcují nejen vládu, parlament, odborné instituce, ale především občanskou veřejnost s cílem vyvolat spoluodpovědnost za kulturní dědictví v ČR.

Příspěvky zasílejte na následující adresu: Pro Bohemia, Naděžda Kalousová, Korunovační 25, 170 00 Praha 7.

red

Pavel Dias (*1938)

V letošním roce vyšla Pavlu Diasovi v nakladatelství Karolinum monografie s názvem DIAS – Fotografie 1956–2015.

Bohatě vybavenou publikaci, představující uceleným způsobem celoživotní fotografické dílo Pavla Diasa, připravili k vydání Jan Havel a předseda Klubu fotoreportérů SN ČR Filip Láb.

Fotografické dílo Pavla Diasa patří mezi základní práce české novinářské a dokumentární fotografie. Dias začal fotografovat v době, kdy formální i obsahovou strnulost fotografie ve službách ideologie začala nahrazovat fotografie živá, zachycující člověka a skutečný život. Pavel Dias se stal jedním z hlavních nositelů odkazu klasické humanistické fotografie u nás a tento životní přístup si udržel až do dnešních dní.

Dias je ve svém vidění a zobrazování světa absolutně empatický, naplno prožívá svět s všedními hrdiny svých fotografií. Zároveň s tím se mu ale zázračně daří udržovat dostatečný odstup a nadhled, neztrácí schopnost vidění a akcentování souvislostí, komentování dění. On sám je přímou součástí svých snímků, v každé z jeho fotografií cítíme jeho osobní přítomnost, účastenství.

Proměňám okolního světa a společenskému vývoji navzdory, stále se znovu a znovu vrací ke svému původnímu humanistickému mottu – chce vysvětlovat člověka člověku, vidět život ve všem. Člověk a jeho život stále zůstává středobodem Diasových fotografií. Tím jsou Diasovy fotografie výjimečné, i přes dokumentární či novinářskou podstatu jsou především obecnými, nadčasovými komentáři lidského žití.

Pavel Dias se narodil v roce 1938 v Brně. Vystudoval fotografii pod vedením Karla Otty Hrubého na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně (1958). Během středoškolských studií v rámci praxe asistoval u filmů Karla Zemana. Po skončení studia na SUPŠ pokračoval ve studiu na katedře filmového obrazu u profesora Jána Šmoka na Filmové fakultě Akademie múzických umění v Praze (FAMU) v letech 1958 až 1959. Po dvouletém přerušení studia, během kterého pracoval jako fotograf barrandovských filmových ateliérů, se na FAMU vrátil. Zde se stal v roce 1964 prvním absolventem nově založené specializace „umělecká fotografie“ fungující na katedře kamery.

Pavel Dias je dlouholetým členem Klubu fotoreportérů syndikátu novinářů. Soustavně spolupracoval s relativně svobodným časopisem Mladý svět od jeho založení v roce 1959, který v té době fungoval jako hlavní platforma pro publikování reportážní fotografie v Čechách. Na obálkách a stránkách Mladého světa se pak objevila celá řada Diasových fotografií. Kromě Mladého světa publikoval např. v časopisech Vlasta, Literární noviny či Kultura. Vedle komerční časopisecké a reklamní tvorby se dlouhodobě věnoval práci na vlastních fotografických cyklech.

lab

Foto Karel Cudlín

Foto Jana Filipská

Brno, 1968

Osvětim, 1975

Brno, 1968

Koryčany, 1964

Mladý svět, 1966

Praha, 1969 →